

Univerzita Karlova  
Pedagogická fakulta, Katedra speciální pedagogiky

## BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Rozvoj motoriky a komunikačních schopností u dětí po odkladu povinné  
školní docházky

Development of motor skills and communication skills in children after the  
postponement of compulsory schooling

Petra Holá, DiS.

Vedoucí práce: doc. PaedDr. Jiřina Klenková, Ph.D.

Studijní program: Speciální pedagogika

Studijní obor: Speciální pedagogika

Odevzdáním této bakalářské práce na téma Rozvoj motoriky a komunikačních schopností u dětí po odkladu povinné školní docházky, potvrzuji, že jsem ji vypracovala, pod vedením vedoucího práce, samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze 12. července 2021

Ráda bych touto cestou poděkovala mé vedoucí práce doc. PaedDr. Jířině Klenkové, Ph.D. Díky její vstřícnosti, ochotě a velké podpoře mohla vzniknout tato bakalářská práce. Děkuji za konstruktivní vedení a pomoc při upřesňování informací v této práci obsažených.

## **ABSTRAKT**

Předkládaná bakalářská práce na téma Rozvoj motoriky a komunikačních schopností a dovedností u dětí po odkladu povinné školní docházky je speciálně pedagogického charakteru. Soustředí se na možnosti rozvoje motoriky i komunikačních dovedností u dětí s odloženou povinnou školní docházkou. Bakalářská práce má za cíl poukázat na funkční možnosti rozvoje motorických a komunikačních schopností a dovedností u dětí po odkladu povinné školní docházky. Ve výzkumu byla použita metoda řízeného rozhovoru pro zjištění anamnestických údajů o jednotlivých respondentech od jejich zákonných zástupců, rodičů. Další využitou metodou bylo pozorování a zaznamenávání pokroků do záznamových archů v oblasti hrubé motoriky, jemné motoriky, laterality, oromotoriky, grafomotoriky, sluchové percepce a paměti. Respondenti se zúčastnili rozvojového programu, který je realizován v Pedagogicko-psychologické poradně v Kadani, s názvem Duhové hraní. V teoretické části se práce zabývá teoretickými východisky pro pozorované oblasti, které byly sledovány v rámci praktické části. Jednou z důležitých součástí pozorování jsou komunikační schopnosti a dovednosti dětí, kterými se zabývá předmět logopedie. Logopedie je samostatný obor v rámci speciální pedagogiky, který se zabývá řečí a komunikací jako takovou. Díky výzkumu během kurzu Duhového hraní bylo zjištěno, do jaké míry napomáhají rozvojové programy ke zlepšení motorických a komunikačních schopností a dovedností, a jak důležitá je pravidelnost a spolupráce s rodinou dětí s odloženou povinnou školní docházkou. Díky výzkumu byly zjištěny velké pokroky v motorických i komunikačních dovednostech po ukončení kurzu Duhové hraní.

## **KLÍČOVÁ SLOVA**

hrubá motorika, jemná motorika, komunikační schopnosti, školní zralost, odklad povinné školní docházky

## **ABSTRACT**

The presented bachelor's thesis on the topic of the development of motor skills and communication skills and abilities in children after the postponement of compulsory school attendance is of a special pedagogical nature. It focuses on the possibilities of developing motor skills and communication skills in children with delayed compulsory school attendance. The bachelor's thesis aims to point out the functional possibilities of the development of motor and communication abilities and skills in children after the postponement of compulsory school attendance. The research used the method of a controlled interview to find out anamnestic data on individual respondents from their legal representatives, parents. Another method used was the observation and recording of progress in record sheets in the field of gross motor skills, fine motor skills, laterality, oromotor skills, graphomotor skills, auditory perception and memory. Respondents participated in the development program, which is implemented in the Pedagogical and Psychological Counseling Center in Kadan, called Rainbow Playing. The theoretical part deals with the theoretical basis for the observed areas, which were observed in the practical part. One of the important parts of observation is the communication skills and abilities of children who are dealt with in the subject of speech therapy. Speech therapy is a separate field within special pedagogy, which deals with speech and communication as such. Research during the Rainbow Play course has shown how development programs help to improve motor and communication skills and abilities, and how important regularity and cooperation is with the family of children with delayed compulsory schooling. Thanks to the research, great advances in motor and communication skills were found after the completion of the Rainbow Gaming course.

## **KEYWORDS**

gross motor skills, fine motor skills, communication skills, school maturity, postponement of compulsory school attendance

## Obsah

Úvod .....	8
1 Motorické a komunikační schopnosti (a dovednosti) dětí před nástupem do školy.....	9
1.1 Vývoj motoriky .....	10
1.2 Vývoj komunikačních dovedností .....	13
1.2.1 Komunikace .....	13
1.2.2 Vývoj řeči .....	14
2 Školní zralost .....	17
2.1 Školní zralost a školní připravenost .....	18
2.2 Oblasti vhodné rozvíjet v předškolním věku .....	23
3 Poradenské služby pro rodiče a děti .....	30
3.1 Poradenský systém v ČR .....	30
3.2 Možnosti podpory rozvoje motorických a komunikačních schopností .....	33
4 Hlavní cíl šetření.....	37
4. 1. Charakteristika výzkumného prostředí a výzkumného vzorku .....	38
4.1.1. Vstupní diagnostický materiál .....	40
4.2. Kurz Duhové hraní .....	43
4.3. Výzkumné šetření .....	44
4. 3.1 Respondent číslo 1:.....	45
4. 3.2 Respondent číslo 2:.....	49
4. 3.3 Respondent číslo 3:.....	52
4. 3.4 Respondent číslo 4:.....	56
4. 3.5 Respondent číslo 5:.....	59
4. 3.6 Respondent číslo 6:.....	62

4.4 Závěry výzkumného šetření .....	66
Závěr.....	69
Seznam použitých informačních zdrojů .....	70
Seznam příloh.....	75

## Úvod

Tato bakalářská práce se nazývá Rozvoj motoriky a komunikačních schopností u dětí po odkladu povinné školní docházky. Práce se zabývá důležitostmi rozvíjení motorických a komunikačních schopností a dovedností po doporučeném odkladu povinné školní docházky u dětí, které nebyly školsky zralé pro nástup do prvního ročníku základní školy.

Teoretická část zkoumá vývoj motorických a komunikačních schopností a dovedností v rámci vývoje dítěte. Teoreticky vymezuje, co znamená školní zralost a připravenost dítěte na školní docházku a rámcově popisuje vyšetření školní zralosti, které probíhá v pedagogicko-psychologické poradně, popřípadě ve speciálním centru. Je zde stručně vymezena legislativa, podle které jsou doporučovány odklady povinné školní docházky a zároveň je stručně shrnuta náplň práce v pedagogicko-psychologických poradnách a speciálně pedagogických centrech.

Praktická část je koncipována jako pozorování a získávání informací pomocí řízeného rozhovoru se zákonnými zástupci, s rodiči dětí. Hlavním cílem práce je analyzovat možnosti vedoucí ke zlepšení motorických a komunikačních dovedností dětí po odkladu povinné školní docházky za pomoci rozvojového kurzu Duhové hraní, které probíhá v Pedagogicko-psychologické poradně v Kadani. Práce se též zabývá důležitostmi pravidelnosti v činnostech a spolupráci s rodinou dítěte. K dosažení cíle zjištění byly položeny i dílčí výzkumné otázky, na které odpovídá samotný výzkum.

Zákonní zástupci byli požádáni o písemný souhlas s tím, aby jejich dítě mohlo být zařazeno do výzkumného šetření. Zákonní zástupci byli podrobně informováni o průběhu kurzu Duhového hraní a možnosti se kdykoliv na jakékoliv otázky dotazovat. Následně byl veden řízený rozhovor k získání anamnestických informací z vývoje dítěte. Rozhovory byly anonymně zpracovány tak, aby nebylo možno v žádném případě identifikace daného jedince. Děti absolvovaly kurz Duhové hraní v prostorách Pedagogicko-psychologické poradny v Kadani, v odpoledních hodinách, v pravidelných čtrnáctidenních intervalech po 20 minutách.



## Teoretická část

### 1 Motorické a komunikační schopnosti (a dovednosti) dětí před nástupem do školy

Co je motorika? Defektologický slovník vymezuje pojem motorika jako „*souhrn všech pohybů lidského těla, celková pohybová schopnost (hybnost) organismu*“ (Vaňous, 1984, s. 221).

Motorické a komunikační dovednosti se nejvíce rozvíjejí v předškolním období. Nejčastěji k rozvoji těchto dovedností přispívá hra, hlavně příprava na základní školu v mateřských školách.

Podle Přinosilové (2007, s. 49) jsou důležitou součástí motorických projevů:

- **Reflexní pohyby** (vázány na určitý podnět, např. mrkání víčka při vniknutí cizího předmětu)
- **Spontánní pohyby** (prováděny z vlastního popudu)
- **Volní, záměrné pohyby** (sledují určitý účel)
- **Výrazové, expresivní pohyby** (vyjadřují naše emoce)
- **Pohyby mluvidel při řečové komunikaci**

V předškolním období dozrává centrální nervová soustava, která má vliv na rozvoj motorických i komunikačních schopností a dovedností u dětí. Mezi motorické schopnosti a dovednosti zařazujeme hlavně hrubou motoriku, motorickou koordinaci a jemnou motoriku (Jucovičová, Žáčková, 2014).

Bednářová (2015, s. 5) například rozčlenila pro snazší orientaci a přehlednost motorické schopnosti a dovednosti do několika rovin: „*hrubá motorika, jemná motorika, grafomotorika, motorika mluvidel, motorika očních pohybů*“.

Vývoj motoriky se dá zjišťovat pomocí několika diagnostik. Prvotní diagnostiku tvoří **vývojové škály**, kde se zjišťuje aktuální stav motoriky, nejčastěji je využívána Gesellova škála či škála Bayleyové. Součástí diagnostiky je **osobní anamnéza**, zjištění vývoje pohybových dovedností od narození. Další diagnostiku představují **motorické testy**, například škála Oseretzkého, využívá se hlavně u dětí s opožděním motorických schopností, ale je využitelný i u diagnostiky dětí s ADHD a specifickými vývojovými poruchami učení.

Zde je měřena oblast hrubé motoriky i jemné motoriky pro děti od 4,5 let do 14,5 roku věku. Je možné použít i **test dynamické praxe**, může se využívat od batolecího období i při vyšetření školní zralosti u běžné populace dětí (Přinosilová, 2007).

## 1.1 Vývoj motoriky

Rozvoj motoriky je důležitý hlavně pro posouzení tělesného a duševního vývoje. Největší viditelné pokroky dělá dítě v rozvoji motoriky v průběhu svého prvního roku, kdy nejprve kojeneček zvedá cca ve 2 měsíci hlavičku, cca ve 3 měsíci se opírá o předloktí se vzpřímenou hlavičkou a používá své ruce ke zkoumání okolí. Následně se plazí, z této polohy se samo dokáže posadit, poté začíná samo chodit (Bednářová, 2015).

### Hrubá motorika

Vývoj hrubé motoriky je vidět na první pohled. Například tříměsíční miminko již zvládá symetrickou polohu s otevřenými dlaněmi, kdy je schopno uchopení hračky. V poloze na bříšku je již schopno se opírat o předloktí a zvedat hlavičku. Okolo šestého měsíce se již začíná přitahovat do sedu, dokáže sedět s oporou vzpřímeně a má lepší uchopovací schopnosti při „hře“ s hračkami. Nejvíce patrné pokroky dělá dítě cca v 8 měsíci věku, kdy již samo sedí bez opory, samo se posadí a za ruku se i postaví, má tedy lepší přehled o okolí než v leže. Dítě v prvním roce věku ujde své první krůčky, ale samostatně chodit a zastavit umí až okolo 14. měsíce, a proto je pro něj chůze důležitější a rychlejší než lezení. Postupem času se chůze zdokonaluje, již jsou menší pády a větší stabilita. U dvouletého dítěte dochází i k běhu, překročení prahu a vyrovnávání nerovností terénu. Do schodů zvládá dítě chůzi samostatně okolo 3. roku věku, protože jsou k tomu zapotřebí dovednosti, které má dítě až v tomto věku. Okolo dvou let již batole zvládne skákat snožmo na místě, skáče z výšky (z posledního schodu, obrubníku). V předškolní věku se již motorika více zdokonaluje, pohyby jsou přesnější a ladnější, dochází i ke zlepšování pohybové koordinace, samostatně se obléká, svléká, vykonává hygienické potřeby s malou pomocí (Langmeier J., Krejčířová D., 2006).

Úroveň motorických schopností a dovedností se zlepšuje během celého vývoje dítěte, kdy ovlivňuje výběr pohybových aktivit i zapojování se mezi děti do kolektivu, pokud je pohybová aktivita náročnější, dítě se jí může vyhýbat. Motorika se liší individuálně u všech dětí. Oslabení motorických schopností a dovedností může v budoucnu dítěti komplikovat nepříznivě např. vybírání si fyzické aktivity, nevhodné upozorňování na sebe v zapojení do kolektivu, přebíhání mezi aktivitami, nižší komunikační schopnosti a dovednosti, zhoršené vnímání těla nebo potíže se psaním. Motorika se prolíná se zdravím, pokud jsou zafixovány nevhodné návyky z dětství, např. skolióza (Bednářová, Šmardová, 2015).

### **Jemná motorika**

V kojeneckém období má nejprve dítě ruce v pěst a po třetím měsíci začíná povolovat stisk a uchopovat, zatím nedokonale, hračky. Zhruba v šestém měsíci začíná kojenec uchopovat větší hračky s jistotou, ale zatím pouze celou dlaní, formou „hrabání“, často s hračkou bouchá o podložku a vydává tím zvuky. Okolo osmého až devátého měsíce přechází úchop již do úchopu pinzetového (špetkovitého) a je schopno vzít i menší kousky, například jídlo. V batolecím období se jemná motorika velmi rychleji zdokonaluje v pohybu rukou, úst, uchopení a manipulaci. Okolo druhého roku věku je již batole schopno napodobit složení kostek na sebe či vedle sebe. Tříleté dítě dokáže navléct korálky, přiměřené velikosti – větší) na provázek. Ve třech letech dítě již tužkou čmárá a napodobuje kruhové tvary, poté tvary křížů, tímto se připravuje na kresbu věci nebo člověka. V dalším období se již dítě pokouší o kresbu postavy, kde se propojují rozumové schopnosti i kognitivní schopnosti, propojení se světem. Pětileté dítě by již mělo namalovat člověka se vším všudy (hlava, trup, ruce + prsty, tělo, nohy) (Langmeier, Krejčířová, 2006).

Pod pojem jemná motorika zahrnujeme všechny pohyby malých svalů, patří sem i motorika mluvidel = oromotorika, mimika a nejdůležitější motorika ruky. Jemná motorika má velký vliv na manuální a pracovní činnost, sebeobsluhu i kresbu (grafomotoriku). Pro školní úspěch je důležité jak kvalitně a do jaké míry je rozvinutá jemná motorika. Pokud by nebyla dostatečně rozvinutá, mohou nastat v budoucnu problémy například se psaním, pracovní a výtvarnou výchovou či geometrií (Přinosilová, 2007).

Velmi často je jemná motorika spojována s kresbou. Kreslení je důležitá neverbální aktivita dětí, kdy pomocí ní vyjadřují to, jak se cítí, ale i své názory. Dětská kresba má

svůj vlastní vývoj. Kreslení je svým způsobem hra. Kresba má tzv. expresivní funkci, kdy dítě zdůrazní či naopak vynechá věc a poté zjišťuje, že může touto formou vyjádřit své pocity. Kresba je jedním z prostředků komunikace s okolím, může nahrazovat verbální komunikaci, kresba je nositelem informace. Následně může mít kresba funkci i terapeutickou, tedy odreagování se, popřípadě hledání řešení nějaké nepříznivé situace (Vágnerová, 2017).

Kresba je závislá nejen na motorických schopnostech, ale též na kognitivních (poznávacích) schopnostech dítěte. Z toho vyplývá, že se zdokonalováním kognitivních schopností dochází u dítěte též ke zlepšování motorických schopností. Toto ale částečně vyvrátila autorka Rehring (2015), která vytvořila studii, kde zjistila, že se nemusí tyto dvě schopnosti vyvíjet vždy stejným tempem. Autorka studie zároveň dodává, že k tomuto závěru mohlo dojít i z důvodu toho, že skupinka jí sledovaných nedonošených dětí ve věku 4-5 let, mohla mít z důvodu nezralosti i narušený vývoj jemné motoriky, deficit v grafomotorice.

### **Lateralita**

V návaznosti na dominanci mozkových hemisfér se okolo 4. roku věku vyhraňuje lateralita dítěte, dítě již začíná upřednostňovat jednu ruku před druhou (pravák, levák, popřípadě může mít nevyhraněnou lateralitu) (Pilařová, Šimek, 2012).

Lateralita se rozvíjí pozvolna. Do zhruba 4 let věku dítě střídá obě ruce. Lateralitu ruky zjišťujeme pozorováním, které ruce a při jaké činnosti dává dítě přednost. Za dominantní ruku považujeme tu, která vykonává pohyb. Zde je důležitá též lateralita oka, která se zjišťuje krasohledem. Dominanci nohy zjistíme při skákání po jedné noze či kopání do míče (Bednářová, Šmardová, 2015).

Tak jako každá schopnost a dovednost, má i lateralita svůj vývoj. Vývoj probíhá na vrozeném základě, genotypu. Obvykle se vyhraňuje v předškolním věku, ale již od 3. roku věku se může pozorovat vyhraněnost ruky a ve 4. roku věku se ještě více preference ruky zvyrazňuje. Lateralitu je důležité zjistit před vstupem do základní školy, díky tomu se poté vede nácvik psaní písma. Jsou tři možnosti laterality: vyhraněnost pravé ruky, levé ruky

a nevyhraněná lateralita (ještě není zřejmá dominance jedné ruky). Zkouška laterality je součástí vyšetření školní zralosti před vstupem do základní školy (Přinosilová, 2007).

## 1.2 Vývoj komunikačních dovedností

### 1.2.1 Komunikace

Přirozenou potřebou člověka je komunikace. Komunikace umožňuje jednotlivému člověku, nejen se dorozumět s okolím, ale též získávat informace z vnějšího prostředí. Komunikace patří mezi běžné součásti dorozumívání jedince se světem. Někteří jedinci nemají tak velkou potřebu komunikovat, proto je zapotřebí zprostředkovávat těmto lidem dostatečné motivační podněty k rozvoji a motivaci komunikovat.

*Vyčerpávající definice mezilidské komunikace, jež by zahrnula všechny aspekty (kognitivní, filosofické, sociální, lingvistické) není možná (Vybíral, 2000, Klenková, 2012, s.25). Podle Lechty a Klenkové je jisté, že komunikační schopnost je určitě nejdůležitější lidskou schopností, která nám následně umožňuje vědomě využívat jazyk jako komunikační systém ve všech podobách (Lechta, 2003, Klenková 2012). Lechta (2011, s. 122) dále komunikaci vymezuje zjednodušeně jako „způsob dorozumívání mezi lidmi, při které dochází k výměně informací, zahrnuje porozumění řeči a vyjadřování“.*

Odborná literatura uvádí mnoho definic pro termín „komunikace“. Podle defektologického slovníku je vymezena komunikace z více pohledů. Prvním a nejdůležitějším pohledem je sdělování a spojování. Zde je vycházeno hlavně z latinského slova communicatio, což v překladu znamená spojování (Vaňous, 1984) „Komunikace využívá výrazových prostředků, jež jsou buď slovní (slovem mluveným či psaným), nebo neslovní (posunky přirozenými nebo umělými, tj. konvencí dohodnutými, popřípadě sdělení gesty nebo nevědomými projevy chování).“ (Vaňous, 1984. s. 184).

Další velmi výstižnou definicí je „Komunikace je proces, který probíhá vždy alespoň mezi dvěma subjekty...Lidé si během komunikace vyměňují nejen informace, ale i své vztahy, postoje, pocity, nálady“ (Mikuláščík, 2010, s. 150). Na této definici je nejdůležitější to, že se jedná o proces, je tedy patrné, že nelze, aby komunikace plynula jen z jedné strany.

Podmínkou komunikace je důležitost vztahu *komunikátor a komunikant*, kdy komunikátor působí jako zdroj informací pro komunikanta, který tyto informace přijímá a určitým

způsobem na ně reaguje. Každá jednotlivá nová informace se nazývá *komuniké* a nezbytné je, aby fungoval též *komunikační kanál*, který zajišťuje to, aby si obě strany rozuměly (Klenková, 2006).

Základní dělení komunikace je na verbální a neverbální. Verbální komunikace zahrnuje komunikaci formou mluvenou nebo psanou. Oproti tomu neverbální komunikace obsahuje vše to, čím se vyjadřujeme (a dorozumíváme) beze slov, například gesta, mimika, postoje těla a podobně. (Klenková, Bočková, Bytešníková, 2012).

### 1.2.2 Vývoj řeči

Ivan Jedlička popisuje vývoj řeči ze dvou pohledů: z fylogenetického vývoje a ontogenetického vývoje. Ve fylogenetickém vývoji zmiňuje historické etapy vzniku potřeby komunikace mezi jedinci v tlupách. V ontogenetickém vývoji (tedy vývoji jedince) popisuje období novorozeneckého křiku, broukání, žvatlání, rozumění a napodobování. Zdůrazňuje, že pro správný vývoj řeči je nutné, aby byla funkční centrální nervová soustava, zachovalý intelekt, nepoškozený sluch, nadání pro jazyk a vhodné sociální prostředí a okolní stimulanty. (Škodová, Jedlička, 2003).

Vývoj řeči je možno rozlišovat z několika pohledů. Nejčastějším pohledem, je podle Lechty (2011), popsání vývojových stádií řeči z hlediska pohledu jednotlivých jazykových rovin, kterými jsou: pragmatická, sémantická, gramatická a foneticko-fonologická. Lechta (2011, s. 35) dále uvádí, že lze v návaznosti na tyto roviny tedy určovat 5 období vývoje řeči:

1. *období pragmatizace (asi do 1. roku života)*
2. *období sémantizace (1.-2. rok života)*
3. *období lexemizace (2.-3. rok života)*
4. *období gramatizace (3.-4. rok života)*
5. *období intelektualizace (po 4. roce života)*

Pro tuto práci je nejdůležitější poslední období, tedy období intelektualizace, které je typické u dětí v předškolním věku. V této vývojové etapě by již měla být správná gramatika ve verbálním projevu. Dítě by mělo být schopno přesněji rozlišovat barvy. V tomto období

by již dítě mělo mít slovní zásobu o 1500–2000 slovech, ale objevuje se zde ještě nesprávnost ve vyslovování, což je propojeno s vývojem motoriky, lateralizací (vyhraněnost jedné ruky). Po 5. roce věku by již dítě mělo být schopno reprodukce delších vět i vysvětlení použití určitých předmětů. V této době dítě má slovní zásobu 2500-3000 slov a vytváří si i svá nová slova. (Lechta, 2011).

Vývoj řeči podle Klenkové, Bočkové a Bytešnickové (2012) dělíme na dvě základní období, a to na přípravné (předřečové období) a vlastní vývoj řeči. Do předřečového období je zahrnováno období do 1 roku věku života, kam patří první křik (tzv. hlasový reflex), broukání (křik nabývá intenzity a rozsahu), pudové žvatláni, napodobující žvatláni (napodobuje zvuky prostředí) a rozumění řeči (opakuje určitá slova). Z fáze rozumění řeči přechází vývoj do vlastního vývoje řeči. I vlastní vývoj řeči má svá stádia: **Stadium emocionálně-volní**, ca do věku 1. roku života, toto stádium zahrnuje využití prvních slov. **Stadium egocentrické**, zahrnuje období asi 1,5 – 2 roky věku, kdy dítě samo napodobuje dospělé osoby, spadá sem i období prvních otázek (Co to je?). **Stadium asociačně-reprodukční**, jedná se o období cca 2. roku věku, v tomto období již dítě používá konkrétní označení pro věci a následně toto pojmenování přenáší na podobné věci. **Stadium rozvoje komunikační řeči**, jde o období 2. – 3. roku věku dítěte, dítě využívá řeč k určitým vymezením se vůči okolí, tedy dosáhne svého pomocí komunikace. **Stadium logických pojmů**, v období okolo 3. roku věku, zde je dítě schopno propojit konkrétní jevy do všeobecných pojmů, využívá náročnějších myšlenkových operací (slovní zásobu má nyní cca 1000 slov). **Stadium intelektualizace řeči**, probíhá od 4. roku do dospělosti, zde se vyvíjí řeč v logické rovině, chápe pojmy konkrétní i abstraktní, rozšiřuje se slovní zásoba.

Další možné dělení nám odkrývá Lejska (2003, s. 91-93), který tato stádia dělí do 10 období: „1. *Období novorozeneckého křiku (5. – 7. týden)*, 2. *Období broukání a žvatláni (5. - 7. týden - 9. týden)*, 3. *Období počátečního rozumění řeči a napodobování (od 8. -9. měsíce do 1 roku)*, 4. *Období prvních slov (12–18 měsíců)*, 5. *Období jednoslovných vět (kolem 18 měsíců)*, 6. *Období segregace a sémantizace (18. -24. měsíců)*, 7. *Období lexemizace (2. -3. rok)*, 8. *Období gramatizace (3. -4. rok)*, 9. *Období intelektualizace (4. -6. rok)*, 10. *Období fixované řeči (po 6. roce)*.

Podle Klenkové k umožnění zrealizování komunikace rozlišujeme 6, na sebe navazujících, fází:

- **ideová geneze** – vznik myšlenky, nápadu, názoru komunikátora
- **zakódování** – vyjádření myšlenky v symbolech, slovech, znacích či pohybech
- **přenos** – pohyb symbolů od vysílajícího k příjemci
- **příjem** – okamžik, kdy symbol dojde k příjemci
- **dekódování** – příjemcův výklad, interpretace přijatých symbolů
- **akce** – adaptivní, expresivní či opoziční chování, činnost příjemce vyvolaná přijatou zprávou, využití informace.

(Klenková, 2006, s. 28).

Řečový vývoj se ukončuje zhruba okolo sedmého roku věku dítěte, do tohoto věku se řeč vyvíjí a upřesňuje i artikulace. Do této doby může dítě některé hlásky vynechávat, zaměňovat nebo nesprávně vytvářet na špatném mluvním okrsku. Do sedmi let jsou tyto jevy vy výslovnosti hlásek považovány za vývojové, pokud by problémy přetrvávaly i nadále, jedná se již o poruchu, kterou musí řešit logoped (Šimek, 2012).

Z vysvětlení od Lejsky (2003) vyplývá, že dítě v předškolním věku a při vstupu do základního vzdělávání, kterým se zabývá tato práce, by mělo již zvládat všechny jeho období vývoje řeči bez obtíží. To znamená, že předškolní dítě, popřípadě dítě s odkladem povinné školní docházky, by mělo být schopno zvládnout nejen několikaslovné věty, slovesné časy, naučit se básničku, poznat dysgramatismy, zopakovat melodii, ale i aktivně a trvale rozšiřovat slovní zásobu, která je v tomto období od 2500-3000.

Obrovský význam v rozvoji řeči u předškolních dětí má mateřská škola, kde jsou studované učitelky. Tyto učitelky se během svého studia seznamují podrobně s řečovou výchovou, které je věnována velká pozornost při vzdělávání budoucích učitelek mateřských škol. Následně poté učitelky aplikují své poznatky v rámci her, které nejvíce dovedou pomoci v rozvoji řeči a celkové komunikaci v předškolním věku, kde se zaměřují hlavně na správnou výslovnost, slovosled ve větě, gramatiku jazyka (Pavlová-Zahalková, 1976).



## 2 Školní zralost

Obecně lze říci, že dítě musí být před vstupem do školy dostatečně připraveno na výuku, a nároky spojené se školou, jak po stránce fyzické, psychické, ale i sociální (mít dostatečný vzrůst, sílu, být motivováno pro školu, být odolné vůči psychickým nárokům školy a zároveň být schopno oprostít se od rodičů a být samostatné).

Školní zralost je často vymezována hlavně věkovou hranicí pro vstup do základní školy. Tímto parametrem se nevyznačuje pouze Česká republika, ale všechny země mají svou věkovou hranici pro vstup do základní školy. V České republice je věková hranice 6 let, ale například v Anglii nastupují děti do základního vzdělávání již v 5 letech věku (viz [studiumanglie.cz](http://studiumanglie.cz)).

Podle věkové hranice v ČR musí nastoupit do základní školy (tedy povinnou školní docházku, všechny děti, které dovrší do 31. 8. daného roku věku 6 let. Podle školského zákona 561/2004 Sb. před 6. rokem věku může být zaškolen pouze dítě, které absolvovalo vyšetření školní zralosti v pedagogicko-psychologické poradně, popřípadě speciálně pedagogickým centrem, a bylo shledáno, že je dítě po všech zkoumaných stránkách zralé pro vstup do základní školy. K tomuto doporučení musí zákonný zástupce doložit řediteli školy i doporučení lékaře, aby mohl ředitel vydat rozhodnutí o předčasném zaškolení. Opačným pólem je to, že dítě bylo při vyšetření školní zralosti v pedagogicko-psychologické poradně, popřípadě speciálně pedagogickém centru, shledáno školsky nezralým a byl mu doporučen odklad povinné školní docházky. Toto doporučení též musí zákonný zástupce s doporučením lékaře dodat řediteli základní školy, který na základě doporučení rozhodne o odložení povinné školní docházky o 1 rok a dítě zůstává další školní rok v mateřské škole, popřípadě je zařazeno do přípravné třídy (zákon č. 561/2004 Sb.).

## 2.1 Školní zralost a školní připravenost

Školní zralost je často určována jako dosažení určitého stupně vývoje, kdy je dítě schopno nastoupit povinnou školní docházku do základní školy. Svoboda (2009) se odkazuje na badatele: Kerna, Hetzerové a Streblové (renovování badatelé v této oblasti) a vymezuje 3 hlediska školní zralosti: **oblast rozumová** – vnímání, pozornost, adekvátní paměť apod., **oblast citová** – emoční stabilita, motivace ke školním činnostem, umět zpracovat strach, trému, odolnost vůči nárokům školy, **oblast sociální** – zvládnutí oddělení od matky, začlenění do kolektivu, respekt vůči autoritám, samostatnost dítěte. Při zjištění nezralosti dítěte na školu, se příčiny kombinují, nejsou izolované (problém ve výchově, somatický vývoj není kompletní, došlo-li k poškození centrálního nervového systému v raném stádiu, či snížení intelektových schopností).

Školní zralost je definována jako biologické zrání centrálního nervového systému, na kterém je závislá lateralizace ruky, motorika, senzomotorika a zručnost dítěte. Toto zrání je individuální. Pro úspěšnost v základní škole je zapotřebí i předchozí zkušenost. Naproti tomu při školní připravenosti je důležité sociální prostředí v rodině i mateřské škole. Školní připravenost je možno rozdělit na vnější a vnitřní připravenost. Vnější připravenost je navázána například na vnější prostředí (nábytek, květiny, lidi), děti berou vše jen jako hru, toto je připravenost například na výtvarnou výchovu a pracovní činnosti. Oproti tomu vnitřní připravenost je určitá úroveň rozumových schopností, přizpůsobivosti a zájmu se učit (Přinosilová, 2007).

Definici školní připravenosti je možno nalézt též v Pedagogickém slovníku. Podle něj jsou u připravenosti na školu zdůrazněny ty předpoklady pro školu, které jsou vztaženy k vnějšímu okolí, učení během návštěvy mateřské školy (Průcha, Walterová, Mareš, 2009).

Podle Vágnerové rozlišuje školní zralost, kterou definuje biologickým zráním, a školní připraveností, která je přímo závislá na prostředí a učení. Do těchto oblastí je zahrnuto například i: koncentrace pozornosti, schopnost motorické a senzomotorické koordinace, lateralita, zručnost, logické myšlení, přiměřená verbální komunikace apod. (Vágnerová, 2008).

Nejdůležitějšími parametry školní zralosti jsou podle Pilařové a Šimka (2012):  
A) **Biologické předpoklady**, kdy je zapotřebí, aby dítě bylo schopno ze zdravotních důvodů

a fyzických předpokladů nástupu do školy. B) **sociální předpoklady**, kdy dítě nemá problém v komunikaci a spolupráci s cizími lidmi. C) **Psychické předpoklady**, kam patří hlavně motivace pro školu, zvědavost k novým poznatkům, pozornost. D) **kognitivní předpoklady**, ke kterým hlavně patří paměť, řeč, vizuální motoriku, toto jsou předpoklady důležité pro bezproblémové zvládnání učiva. Kognitivní předpoklady jsou nedílnou součástí školní zralosti, ač mnoho odborníků dělí tyto podmínky vstupu do základní školy jen zúženě na fyzické, psychické a sociální. Dalšími důležitými kritérii pro školní připravenost jsou i pracovní zralost a emocionální a sociální připravenost. Do pracovní zralosti patří hlavně schopnosti a návyky k bezproblémovému zvládnutí školy, jako jsou soustředěnost na zadanou práci, motivace pro činnost, samostatnost v plnění zadaných úkolů, psychomotorické tempo, nevzdávání úkolu při prvním neúspěchu, ale vydržet a překonat nesnáze. U emocionální a sociální připravenosti je důležité pochopení dítěte, co je povinnost, emoční stabilitu (bez výkyvů v chování, zvládnání neúspěchu), dítě samo umí řešit malé konflikty, dítě zvládá komunikovat nejen s dětmi, ale adekvátně i s dospělými a je schopno respektovat autority (učitel, ředitel) nejen rodičovské.

Školní zralost je definována určitými kritérii, které by mělo dítě před vstupem do základní školy zvládat. Jsou požadavky na oblast tělesnou, psychickou i sociální. Školní zralost je ovlivněna též geneticky, prostředím i možnými organickými poškozeními dítěte. Zda je dítě zralé pro školu, by měl posoudit psycholog či speciální pedagog i na základě hodnocení mateřské školy. Po vyšetření odborník zjistí, zda je dítě dostatečně připraveno na školu, v opačném případě doporučí odklad povinné školní docházky (Klenková, Kolbábková, 2003).

Podle vývojové psychologie je pro vstup dítěte do školy nutná tělesná zralost, kognitivní zralost, emoční, motivační a sociální zralost. Tělesná zralost je nejčastějším a nejjednodušším parametrem posuzování školní zralosti, ale nejméně ukazuje vyspělost dítěte. Kognitivní vývoj dítěte se v předškolním věku podstatně mění, dochází k realističtějšímu chápání světa. Zde se již prohlubuje analyticko-syntetické myšlení dětí (jsou schopny rozdělit celek a zase jej smysluplně spojit), rozvíjí se zde diference (nejen slov ale i obrázků), zlepšuje se kresba (i s detaily). Emoční zralost je hlavně o stálosti citů a impulzů, umění odsunout to, co dítě baví na pozdější dobu a věnovat se zadané práci. Dítě

musí být schopno se odloučit od rodiny, kooperovat se spolužáky i učitelem (Lamgmeier, Krejčířová, 2006).

Důležitou otázkou je, kdo může poznat nezralost dítěte pro školu? V tomto případě může být až pět subjektů, které mohou rozpoznat školní nezralost či nepřípravenost na povinnou školní docházku. 1. **Rodič**, který své dítě zná nejlépe, bohužel často nemá dostatečné a adekvátní porovnání s ostatními dětmi. 2. **Mateřská škola**, učitelky dítě znají, tráví zde hodně času, učitelky jsou schopny porovnávat dovednosti a schopnosti dětí mezi sebou. 3. **Lékař**, který zjistí hlavně fyzickou připravenost a popřípadě při pětileté prohlídce zjistí určité nedostatky. 4. **Učitelka základní školy** při zápisu, pokud je veden řízenou formou, ne pouze hrou. 5. **PPP či SPC** – odborník, který vyšetřil dítě komplexně na školní zralost, a zjistil například deficity v grafomotorice, řeči apod. (Pilařová, Šimek 1, 2012).

### **Vyšetření školní zralosti**

Vyšetření školní zralosti probíhá v pedagogicko-psychologické poradně (dále jen PPP) či ve speciálně pedagogickém centru (dále jen v SPC).

Školní zralost se posuzuje často ve dvou etapách. Prvotní záchyt, screening, provádí lékaři, učitelky mateřské školy, popřípadě při zápisu do školy učitelky základní školy. Při pochybnostech o zralosti dítěte do školy, jsou zákonní zástupci odkázáni na PPP či SPC. Školní zralost v PPP či SPC vyšetřuje psycholog, popřípadě speciální pedagog. K nejvíce využívaným testům školní zralosti patří bezesporu Jiráskův **Orientační test školní zralosti**. Tento test se zaměřuje na kresbu postavy, kde se sleduje, jak zvládá dítě nakreslit postavu nejen proporčně, ale i s detaily, vše se vyhodnocuje pomocí manuálu. Dalším úkolem je zjistit, jak je dítě připraveno na psaní a to tím, že napodobuje psací písmo. Dítě se musí soustředit na činnost i na přesnost. Třetím úkolem je překreslování teček, zde si dítě dává pozor na to, jak jsou tečky namalované i na počet. Výsledek těchto orientačních zkoušek je hodnocen pouze jako nadprůměrný, průměrný či podprůměrný. Přípravenost na čtení zjišťuje odborník pomocí testu s názvem **Edfeldtův Reverzní test**. V tomto testu je zjišťována percepční zralost díky tomu, jak dítě dokáže rozlišit zrcadlové tvary. Dále je používán test od Matějčka a Vágnerové **Zkouška vědomostí předškolních dětí** a **Zkouška laterality**. Dalším testem, který je využíván při vyšetření je **Wechslerův inteligenční test pro předškolní děti**. Při tomto testu se již zjišťují intelektové schopnosti dítěte. Součástí

tohoto testu je verbální část (informace, slovník, porozumění, podobnosti a aritmetika) a část neverbální (kostky, bludiště, skládanky a kódování, obkreslení geometrických tvarů) (Svoboda, Krejčířová, Vágnerová, 2009).

Ke každému vyšetření školní zralosti je zapotřebí hodnocení mateřské školy, kterou dítě navštěvuje. Každá mateřská škola si dělá pedagogickou diagnostiku dětí (Zelinková, 2001).

Je dáno tzv. **Desatero předškolního dítěte**, které svým způsobem určuje, co by mělo dítě vše zvládat před vstupem do základní školy: **1. praktická samostatnost** (fyzický rozvoj a pohybová koordinace, sebeobsluha), **2. Sociální informovanost** (orientace v prostředí, v okolním světě i praktickém životě), **3. Citová samostatnost** (emoční stabilita, schopnost kontrolovat a řídit své chování), **4. Sociální samostatnost** (soužití s vrstevníky, uplatnění se ve skupině vrstevníků, komunikace, spolupráce), **5. Výslovnost, gramatická správnost řeči, slovní zásoba, bezproblémová komunikace**, **6. Lateralita ruky, koordinace ruky a oka, držení tužky**, **7. Diferencované vnímání** (sluchová a zraková analýza a syntéza), **8. Logické myšlení a operace** (porovnávání, třídění, řazení, číselné představy, řešení problému), **9. Zaměření pozornost, úmyslná paměť pro čtení**, **10. Pracovní chování, soustředěná pracovní (učební) činnost, záměrné učení** (Pilařová, Šimek, 2, s. 7-8). V současné době je povinné předškolní vzdělávání podle novely školského zákona 561/2004 Sb. Na základě zvládnutí tohoto předškolního desatera píše učitelka mateřské školy hodnocení k vyšetření školní zralosti pro PPP či SPC.

### **Odklad povinné školní docházky**

Dle současné platné legislativy smí být doporučen odklad povinné školní docházky pouze o 1 rok. O odklad povinné školní docházky musí vždy zažádat zákonný zástupce dítěte a doložit svou žádost o doporučením školského poradenského zařízení a doporučením lékaře.

Pokud jsou u dítěte, při vyšetření školní zralosti v pedagogicko-psychologické poradně, popřípadě ve speciálně pedagogickém centru, zjištěny deficity v některé ze sledovaných oblastí (často alespoň 2 a více rovinách), je doporučení odklad povinné

školní docházky v souladu se školským zákonem č. 561/2004 Sb. § 37. (Žáčková, Juricová, 2015).

Školské poradenské zařízení (pedagogicko-psychologická poradna či speciálně pedagogické centrum) na základě zjištění nezralosti doporučí odklad povinné školní docházky. Rozhodnutí o odložení povinné školní docházky je na řediteli základní školy, kde bylo dítě u zápisu. Rozhodnutí je vydáváno na podkladě doporučení školského poradenského zařízení a zároveň doloženo doporučením dětského lékaře (nejčastěji), popřípadě odborné lékaře (klinický logoped, klinický psycholog apod.). Po vydání rozhodnutí ředitelem o odkladu povinné školní docházky je dítě povinno další rok navštěvovat i nadále mateřskou školu, popřípadě přípravnou třídu pro tyto účely zřízenou podle zákona č. 472/2011 Sb., § 123.

Další možností je podle školského zákona možnost tzv. **dodatečného odkladu**. Udělení dodatečného odkladu je v kompetenci ředitele základní školy a lze ho udělit během prvního pololetí prvního ročníku, nejpozději tedy 31.1. Po udělení dodatečného odkladu povinné školní docházky je nezbytné, aby tento školní rok navštěvovalo dítě mateřskou školu, popřípadě přípravnou třídu. Dítě musí absolvovat opětovný zápis do prvního ročníku základní školy (zákon č. 561/2004 Sb.).

### **Předčasné zaškolení dítěte**

Velmi specifickou možností je předčasné zaškolení dítěte do základní školy. Jednotlivé podmínky upravuje školský zákon 561/2004 Sb. v § 36 odstavec 3, přesně vymezuje, kdy a za jakých podmínek může být dítě přijato dříve do základního vzdělávání. Jedná se o děti, které se narodili mezi 1. 9.-31. 12. daného roku, ve velmi ojedinělých případech též od 1. 1. do konce školního roku. Zde je podmínkou vyšetření ve školském poradenském zařízení a zároveň doporučení odborného lékaře.

## 2.2 Oblasti vhodné rozvíjet v předškolním věku

Je velmi důležité v předškolním věku rozvíjet oblasti, které jsou potřebné pro vstup do základní školy. Takovými jsou následující oblasti: zrakové vnímání, vnímání prostoru a prostorové představy, vnímání času, řeč, sluchové vnímání a paměť, základní matematické představy, sociální dovednosti, samostatnost, motorická oblast, paměť, myšlení, pozornost, vědomosti i sociální zralost (Jucovičová, Žáčková, 2014; Bednářová, Šmardová, 2015).

### Zraková oblast

Zrak je prostředníkem pro poznávání okolí, ale i komunikačním prostředkem. Do této oblasti patří vnímání figury a pozadí, vizuomotorická koordinace, zrakové rozlišování, orientace v prostoru, zraková syntéza a analýza, zraková paměť (Bednářová, Šmardová, 2015).

Důležitou součástí zrakové oblasti je orientace v prostoru, zda dítě zná pojmy nahore-dole, nad-pod, před-za, hned před – hned za. Zda zvládá pojmy: první, poslední, blízko-daleko, dál, blíž, zorientuje se všem prostředím, ve školce apod. Dítě si musí být jisto vnímáním svého tělesného schématu, na což poté navazuje i kresba. Pohyb očí doprava-doleva, nahoru-dolu, což posléze využívá při čtení po řádcích či počítání ve sloupcích. Rozlišování figury a pozadí, což je v budoucnu velmi potřebná dovednost při vyhledávání důležitých informací na obrázku, popřípadě v pozdějším věku i v textu. Další důležitou oblastí pro rozvoj je zrakové vnímání z důvodu získávání, zpracovávání a uchovávání informací z okolí. Představy předškolních dětí mají konkrétní podobu (obrázku). Pokud je zrakové vnímání oslabeno, může vést ve škole k problémům typu: záměna písmen, číslic, pomalé osvojení tvaru písmen či čísel, velká chybovost ve čtení či matematice. Tyto potíže jsou málokdy na podkladu nefunkčnosti oka jako orgánu. Zrakové vnímání můžeme rozčlenit na několik částí: **Vnímání barev** – dokáže přiřadit barvu, najít odpovídající barvu, pojmenuje základní barvy, poté již zvládá i odstíny jednotlivých barev. **Figura a pozadí** – najde známý tvar na obrázku, najde tvar podle instrukcí, dokáže odlišit překrývající se obrázky a pozná co to je, dokáže vyhledat tvar na pozadí. **Zrakové rozlišení** – odlišuje výrazně jiné obrázky, obrázky o rozdílné velikosti, najde obrázek, který do řady nepatří, odliší obrázek s jiným detailem a umí i najít dva stejné obrázky či obrázky zrcadlové. **Vnímání části a celku** – poskládá obrázek z postupně se zvyšujících kousků (princip

puzzle), dokáže složit obrázek z určitého počtu dílků podle viděné předlohy, nakonec doplní obrázek celý. **Zraková paměť** - dítě si je nejprve schopno zapamatovat malý počet obrázků (např. 3), po zapamatování pozná, který obrázek chybí, poté zvládá zapamatování si více obrázků, je si jisté, kam je umístit (Jucovičová, Žáčková, 2014).

### **Oblast sluchová**

Sluchové vnímání znamená rozlišení zvukové stránky řeči, rozlišení jednotlivých fonémů. Dítě by tuto dovednost mělo mít rozvinutou před vstupem do základní školy, hlavně proto je hojně využívána například při psaní diktátů či později zápisů z mluveného slova (Přinosilová, 2007).

Podle Kutálkové (2005) je v dnešním civilizovaném světě příliš mnoho hluku, která ohrožuje i sluch. Okolo nás je neustále přítomný hluk, který již odborníci nazývají akustickým smogem. Zbytečné zvuky jsou všudypřítomné a často si je lidé vytvářejí sami, puštěným rádiem, televizí a podobně, tudíž není tak jednoduchým úkonem zachytit důležitou informaci.

Sluchové vnímání má též své části, které je zapotřebí cvičit a rozvíjet, patří mezi ně: naslouchání a vnímání zvuků, sluchová orientace, sluchová diferenciacce, sluchová analýza a syntéza, sluchová paměť, vnímání reprodukce rytmu a rýmy. Dítě v předškolní věku se musí naučit koncentrovat na naslouchání například pohádky, pozná písničky nebo si dokáže uvědomit slovo díky sluchu. Je zapotřebí, aby dítě umělo lokalizovat sluchově původce zvuku, umět rozpoznat (diferencovat) slova se smyslem X beze smyslu a zvukově podobná slova. Sluchová syntéza a analýza jsou velmi důležité při nácviu čtení (ať již analyticko-syntetickou metodou či genetickou metodou čtení), poznání prvního písmene ve slově, popřípadě k rozkládání a skládání slov. V mateřské škole je též důležité trénovat rýmy, kdy dítě dokáže vymyslet vlastní rým. Sluchová paměť slouží k zapamatování si vět, popřípadě souvětí, nejlepším způsobem tréninku jsou krátké básničky nebo písničky ((Jucovičová, Žáčková, 2014).

Pokud má dítě v předškolní věku deficit ve sluchovém vnímání, může tento problém vést k potížím ve školní výuce, která je v mnoha případech zaměřena na mluvené slovo (Kutálková, 2005).



## **Oblast motoriky**

Motorika je závislá na rozvoji centrální nervové soustavy a projevuje se při nevyzrálosti značnou neobratností (Přinosilová, 2007).

V mateřské škole je podporován rozvoj jak hrubé motoriky, tak i jemné motoriky a grafomotoriky. K rozvoji hrubé motoriky se často využívá podpora tělesné aktivity jako celku, například chůze, běh, skákání, chůze po schodech, lezení, prolézání, hry s míčem a podobně. K rozvoji jemné motoriky, a nejen jemné motoriky, přispívají každodenní činnosti, hry a podobně, například velkou roli hrají: práce se stavebnicí a puzzle, pexeso, domino, hry na písku – bábovky, rukodělné hry = navlékání korálků, modelování, malování, střihání, doteky s různými druhy předmětů a poznávání hmatem, otevírání šroubovací láhve na pití či sebeobsluha. U jemné motoriky se trénuje i kresba na různě velký papír s pomocí různých psacích potřeb (vodovky, tužky, pastelky, pastely) (Bednářová, Šmardová, 2015).

Do motoriky se též zahrnuje grafomotorika, která nacvičuje a využívá pohyby nutné pro budoucí psaní. U grafomotoriky je důležité hlídat i správný úchop psací potřeby (měla by být držena třemi prsty), toto by mělo mít dítě zafixováno již z předškolního věku, jelikož deficit správného držení psací potřeby může vést k vývojové poruše učení – dysgrafii. Nejen správný úchop tužky postačí ke správnému psaní, ale je zapotřebí i správný sklon tužky (tužka by měla mířit za rameno dítěte) a správný tlak na tužku (ne příliš pevný a křečovitý). V dnešní době je mnoho reedukačních pomůcek pro držení tužky (například nástavce, popřípadě pero Stabilo apod.). Důležité pro správnou grafomotoriku jsou uvolňovací cviky ruky, které jsou zapotřebí před nácvikem psaní, aby dítě při psaní nedostávalo křeč do ruky. K rozvoji grafomotoriky nejvíce přispívají různá cvičení typu: malování klubíček, obtahování, nácvik kresby a detailů, omalovánky k přesnosti (Kutálková, 2005).

## Vnímání času

Vnímání času je zapotřebí pro představu plynutí času, které napomáhá k dodržování každodenních činností, každá činnost má svůj čas i místo. Prvním vnímám času je denní režim (vstávání, snídane, obléct, oběd, večeře, spaní). Děti, pokud mají pravidelný režim, mají svým způsobem pocit bezpečí, jelikož dopředu ví, co se bude dít. Vnímání času je potřeba též k naučení se dennímu režimu (ráno-poledne-večer), poté k naučení se dnů v týdnu, měsíců, ročních období. Následně se dítě naučí časovou dějovou posloupnost, nejprve bylo to, potom to, a nakonec se stalo ono (Bednářová, Šmardová, 2015).

## Paměť

Podle Klenkové a Kolbábkové (2003, s. 4): *„Jde o schopnost vštípit si vjemy, uchovávat je, uvědomovat si je a podle potřeby vybavovat. Fixují se zvláště konkrétní a názorné jevy. U dítěte předškolního věku funguje nejvíce mechanická paměť (dítě si pamatuje spoustu veršičků). Na konci předškolního věku mohou být silné zážitky uchované trvale“.*

Paměť je většinou v předškolním věku tzv. bezděčná, tedy bez úmyslu si něco zapamatovat. Až přibližně v 5 letech věku se začíná rozvíjet záměrná paměť, kdy si dítě cíleně něco zapamatovává, ačkoliv v tomto období je zatím ještě pouze, ve většině případů, mechanická, například básničky, písničky a podobně. V tomto období převažuje paměť konkrétní, tedy vázána na nějakou věc či obrázek. Nejčastější paměti do zhruba 5. -6. roku věku je krátkodobá paměť, kdy si dítě pamatuje určitou naučenou věc jen chvíli. Dlouhodobá paměť se začíná objevovat až cca okolo 5 věku. Dlouhodobě si dítě pamatuje většinou jen citově zabarvené (má k nim vztah) věci, příklad úmrtí zvířátka, výrazné události). Míra paměti je u dětí velmi individuální (Pilařová, Šimek 1, 2012).

Paměť dělíme též na paměť: **sluchovou (akustickou)**, kdy si dítě pamatuje lépe slyšené fonémy, paměť **zrakovou (vizuální)**, kdy si dítě pamatuje více věcí pomocí zrakové opory a paměť **kinetickou**, kdy dítě má lepší zapamatování pomocí pohybu (Bednářová, Šmardová, 2015).

## Oblast řeči

Nejdůležitějším předpokladem rozvoje řeči je nejen obratnost, ale hlavně kvalitní a dostatečný přísun informací. Řeč je velmi úzce spojena s rozvojem intelektu, ale i motorických schopností. V současné době je velký problém v tom, že drtivá většina aktivit nepotřebuje aktivizaci motorických schopností, jakou je i motorika mluvidel (oromotorika), která je jednou z důležitých podmínek řeči. Často dochází k tomu, že se objevuje u dětí omezená schopnost naslouchat druhým lidem, z důvodu trávení mnoho času u počítače či televize. Řeč v sobě zahrnuje i další atributy, kterými jsou například: výslovnost, porozumění řeči, slovní zásoba, vyjadřovací pohotovost, vyprávění příběhů a kultura mluveného projevu. Největší pozornost společnosti a rodičů přitahuje oblast artikulace, tedy výslovnosti. Kvalita výslovnosti se nejvíce zdokonaluje díky rozvoji jemné motoriky, pokud není v předškolní věku výslovnost dokonalá je zapotřebí obrátit se na odborníky (foniatr, logoped). Dítě se může naučit říkat správně hlásky v izolovaných a naučených slovech, bohužel v běžné řeči je nepoužívá, ale je zde důležitý nácvik naučeného k zafixování a používání v běžné řeči. Rozumění řeči je úzce spjato se sluchovou pamětí. Slovní zásoba je zdokonalována například: používáním opaků, přirovnáním, rýmováním, použitím jednoho slova, stupňováním apod. Vyjadřovací pohotovost je nejčastěji prezentována, tím že se řekne věta a přidávají se další slova, zde se trénuje i paměť, popřípadě hádanky. U vyprávění příběhů se nejvíce využívají, stejně jako u sluchové paměti, pohádky (Kutálková, 2005).

Podle Pilařové a Šimka (2012) dochází v mateřské škole k pomoci rozvoje jazykové komunikace a slovní zásoby, především díky jazykovými hříčkami. U slovní zásoby jsou jazykové hříčky využívány k tvoření synonym, antonym, nadřazenost a podřazenost, stupňování přídavných jmen, poznávání první a poslední hlásky ve slově a podobně. V mateřské škole se snaží děti naučit i vyjadřovat své emoce a pocity formou hry.

Jucovičová a Žáčková (2014) dělí řeč na dvě složky: **receptivní** = složka porozumění řeči, do jaké míry je schopno dítě pochopit, co se mu říká a poté reagovat například na pokyny učitele. Druhá je složka **expresivní** = to je řečové vyjádření, jakou má dítě výslovnost, jak velkou má slovní zásobu apod. Tato složka je více viditelná, proto ji více řeší i rodiče dětí.

## **Pozornost**

Podle Pilařové a Šimka (2012) je deficit v oblasti pozornosti velmi častým důvodem odkladu povinné školní docházky, jelikož dítě není pracovně připravené a zralé pro školu. Nedokázalo by se systematicky soustředit na zadaný úkol učitelem a nedokázalo by se soustředit na úkol tady a teď (omezená doba a prostor). Často děti úkoly nedokončují, vzdávají, odbíhají od tématu. Pro rozvoj paměti je doporučováno hrát stolní hry s danými pravidly, spolupráce ve skupinkách, kde se vzájemně kontrolují a motivují k dokončování děti sami mezi sebou. Ale pozornost se může rozvíjet i pomocí vybarvování, aby dítě nepřetahovalo, používalo přesně dané barvy. Nebo se může rozvíjení pozornosti spojovat s dalšími oblastmi jako je zrková, například najdi určitý obrázek, tvar, barvu apod.

Žáčková a Juricová (2015) považují soustředění a pozornost za nejdůležitější předpoklad pro budoucí čtení a psaní. Je potřeba i k tomu, aby se dítě nejen naučilo látku, ale též ji udrželo v paměti nadále, na zapamatovaném učení se staví další znalosti a dovednosti. K rozvoji pozornosti a návazně i paměti slouží například, když dítě musí vyřídit vzkaz (musí si ho zapamatovat a soustředit se na to, co říká druhý a pak předat zapamatované dále), velmi pomáhá opakování krátkých a potom i dlouhých vět, převyšprávění příběhu apod. Další možnou hrou je například, co se mohlo změnit na stole, v místnosti.

## **Oblast sociální**

Podle Žáčkové, Jucovičové (2015) je velmi často doporučován odklad povinné školní docházky z důvodu sociální, eventuálně emoční nezralosti. Tyto děti se často projevují neschopností navázat kontakt s cizími lidmi (i dětmi), jsou bojácné, stydlivé, hravé a podobně. Velmi důležité je posilovat jejich sebevědomí i samostatnost (oblékání, hygiena, pomoc doma). Nutná je i pravidelná docházka do mateřské školy, kde se dítě setkává pravidelně s jinými dětmi i dospělými.

Mateřská škola pomáhá dítěti velmi citlivě se naučit určité dovednosti v sociální oblasti, jako je například odpoutání se od rodičů (zpočátku klidně i na kratší dobu), umět se podřizovat autoritám učitelů, popř. dalším lidem, učit se přirozeně s dětmi spolupracovat, slušnému chování, udržovat pořádek (půjčil jsem si hračku, musím ji vrátit na své místo),

učí se vyrovnávat s neúspěchem (ne vždy se vše podaří napoprvé správně), a že není zapotřebí cokoliv vzdávat, ale je nutno opakovat toto při neúspěchu a tím se zdokonalovat (Jucovičová, Žáčková, 2014).

Důležité v sociální oblasti je i tzv. sociální učení, které obsahuje určité napodobování a zafixování si společensky žádoucího chování. Prvotním vzorem jsou rodiče, ale následuje mateřská škola, kde se dítě učí komunikaci a kooperaci s dalšími lidmi a dětmi. Toto žádoucí chování je potřeba podporovat pochvalou, popřípadě odměnou, oceněním (Bednářová, Šmardová 2015).

Podle Bednářové a Šmardové (2015, s. 55): „*Na základě sociálního učení si dítě osvojuje sociální dovednosti, mezi které patří:*

- *komunikace (verbální i neverbální)*
- *přiměřené reagování na nové situace*
- *adaptování se na nové prostředí*
- *porozumění vlastním pocitům a sebeovládání*
- *porozumění emocím a chování druhých lidí*
- *objektivní sebepojetí, sebehodnocení*

### **Oblast matematických a početních předpokladů**

Podle Bednářové a Šmardové (2015) není matematika pouze školní dovedností, ale hlavně přispívá k rozvoji myšlení a logického uvažování, které by mělo dítě začít získávat již v předškolním vzdělávání. Matematické výkony jsou do jisté míry ovlivněny intelektovými schopnostmi. V mateřské škole se děti učí vyjmenovat řadu čísel, jak jdou po sobě, ale je zapotřebí, aby se naučily též pochopení vztahů mezi nimi. Toto poté rozvíjí předčíselné představy, jež tvoří předpoklad porozumění pojmů, symbolů a poté i vztahů čísel mezi sebou. V předškolním období by se již dítě mělo naučit porovnávání (stejně, více, méně, přidat, ubrat). Na toto navazuje rozvoj číselných představ, které umožní určení množství, pochopení například číselných řad či operací.

Kutálková (2005) zdůrazňuje důležitost, co nejpřesnějšího pochopení zadaného úkolu, které je nutné zkontrolovat, tedy se přesvědčit, zda dítě pochopilo správně slovní pokyny a umí s nimi adekvátně naložit. Dítě by mělo, co nejrychleji bez rozmýšlení vědět

a reagovat na pokyny typu: přidám, uberu, více či méně. Děti se v předškolním vzdělávání seznamují i s geometrickými tvary, jako je trojúhelník, čtverec, obdélník. Dítě se učí i tzv. serialitu, což znamená schopnost seřadit za sebou jdoucí úkoly a též dodržet daná pravidla, která vedou k úspěšnému vyřešení úkolu. Nejčastěji se využívají hry typu: Dej sem stejný počet, kde je více či méně, kostky s puntíky, rozdělování věcí na dvě a více hromádek či pokračuj v započaté řadě nebo co jsem tam zapomněl.

### **3 Poradenské služby pro rodiče a děti**

Co si představit pod tímto názvem? Tato kapitola má za úkol seznámit s tím, jaké instituce, podle jaké legislativy, mohou pomoci jak ve vyšetření školní zralosti, tak nabídce možného rozvoje motorických a komunikačních schopností u dětí s odkladem povinné školní docházky.

#### **3.1 Poradenský systém v ČR**

Podle Novosada (2000) je speciální poradenství zaměřeno na určitou skupinu jedinců znevýhodněných zdravotně nebo sociálně a jejich handicap je provází dlouhodobě, popřípadě celým jejich životem. Vymezuje školská poradenská zařízení, kam spadají pedagogicko-psychologické poradny, speciálně pedagogická centra a střediska výchovné péče. Jako druhou kategorii rozlišuje školní poradenská zařízení, kam řadí: výchovné poradce na školách, metodiky prevence na školách, školní psychology, popřípadě i speciální pedagogy. Školní zralost však mají v kompetenci vyšetřovat a vydávat doporučení odkladu povinné školní docházky pouze školská poradenská zařízení, tedy pedagogicko-psychologické poradny a speciálně pedagogická centra.

##### **Speciálně pedagogická centra**

Speciálně pedagogická centra patří mezi školská poradenská zařízení, která jsou zřizována státem. Speciálně pedagogická zařízení jsou pro klienty s určitým druhem postižení či znevýhodnění. V České republice máme speciálně pedagogická centra pro vady řeči, vady sluchu, vady zraku, tělesné vady, pro děti s mentálním postižením, popřípadě pro děti s autismem.

Podle institutu pro vzdělávání mají speciálně pedagogická centra v péči klienty od narození do zhruba 19 let věku. Ve speciálně pedagogických centrech tvoří odborný tým psycholog, speciální pedagog, sociální pracovníce. Vedle těchto odborníků pracují další odborníci podle toho, na jakou vadu se speciálně pedagogické centrum zaměřuje, například u tělesného postižení je to speciální pedagog v oblasti somatopedie, u vad zraku je to tyflopod a podobně. Speciálně pedagogická centra provádí od narození ranou péči pro rodiny, kterým se narodilo dítě s danou vadou. Raná péče je poskytována od narození do začátku povinné školní docházky. Další činností speciálně pedagogických center je depistáž dětí a rodin s potřebou pomoci, komplexní vyšetření klientů se zdravotním postižením, pomoc dětem s postižením během školní docházky, pomáhají při tvorbě individuálního vzdělávacího programu, vydávají a zhotovují posudky ke vzdělávání žáků se zdravotním postižením i metodické vedení škol, popřípadě konzultace s rodiči či školami. Vyšetřují profesní orientaci a doporučují klientovi i jeho rodině možnosti dalšího vzdělávání a uplatnění na trhu práce. Speciálně pedagogická centra svou činnost provozují ambulantně (na poradně) či terénně, kdy vyjíždějí na konzultace přímo do rodin či škol.

Podle APSPC (Asociace Pracovníků Speciálně Pedagogických Center) je 12 speciálně pedagogických center v Ústeckém kraji. Poukazuje se zde na Ústecký kraj, jelikož i výzkumná část bakalářské práce je směřována právě do tohoto kraje. Jsou zde speciálně pedagogická centra pro kombinované vady: Teplice, Bílina, Litoměřice a Ústí nad Labem. Pro vady jsou v Ústeckém kraji 2 speciálně pedagogická centra, a to Démosthenes Ústí nad Labem a SPC Chomutov, které je detašovaným pracovištěm SPC Měcholupy. Speciálně pedagogická centra pro vady mentálního postižení, kam spadají ve velké míře i děti s autismem a PAS, je možné najít v Děčíně, Žatci, Rumburku i Litvínově. Speciálně pedagogická centra pro vady řeči, jsou pouze SPC Měcholupy a jejich odloučené pracoviště Chomutov. Speciálně pedagogické centrum pro vady zraku je v Ústeckém kraji pouze Démosthenes v Ústí nad Labem.

### **Pedagogicko-psychologické poradny**

Podle Vítové (2004) poskytují pedagogicko-psychologické poradny komplexní poradenství v oboru psychologie a speciální pedagogiky. První pedagogicko-psychologické poradny vznikly v šedesátých letech minulého století. Řídí se vyhláškou 27 z roku 2016 Sb.

= vyhláška o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. Podle této vyhlášky, která byla naposledy novelizovaná s účinností k 1. 1. 2021 pod číslem 607/2020 Sb., podle které jsou doporučována podpůrná opatření pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

Podle portálu Národního ústavu pro vzdělávání jsou pedagogicko-psychologické poradny zřizovány podle § 116 zákona 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších změn, státem. Činnost pedagogicko-psychologických služeb vymezuje vyhláška č.72/2005 Sb., novelizována roku 2016 pod číslem 197/2016 Sb. Zde jsou vymezeny standardní činnosti poraden, mezi které patří např. vyšetřování připravenosti dětí na povinnou školní docházku, komplexní vyšetření psychologem a speciálním pedagogem a vydání následného doporučení ke vzdělávání, vyšetření profesního (kariérového) poradenství, uzpůsobení podmínek k přijímacímu řízení či uzpůsobování podmínek k maturitní zkoušce.

V současné době nejdůležitějším dokumentem pro pedagogicko-psychologické poradny je vyhláška 27/2016 Sb. o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. Tato vyhláška vymezuje, co je podpůrné opatření, jeho stupně a možnosti doporučených postupů v rámci vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami, na základě, kterých je po komplexním pedagogicko-psychologickém vyšetření vydáno doporučení školského poradenského zařízení. Díky této vyhlášce je možné v doporučení školského poradenského zařízení upravit: metody výuky (uzpůsobit k potřebám žáka), úpravy obsahu vzdělávání, organizaci výuky (například speciálně pedagogická péče, poskytování pedagogické intervence je od ledna 2021 vlně v kompetenci školy), personální podporu (sem patří podpora asistenta pedagoga, možnost druhého pedagoga), hodnocení žáka, doporučení pomůcek ke vzdělávání žáka i podmínky k ukončování vzdělávání.

V pedagogicko-psychologických poradnách pracuje vždy psycholog, speciální pedagog a sociální pracovníce. Komplexní vyšetření se skládá ze: a) zjištění anamnestických údajů, které snímá ve většině případů sociální pracovníce, b) psychologické vyšetření, kde jsou zjišťovány intelektové schopnosti žáka, c) speciálně pedagogické vyšetření, zde se zjišťují kognitivní funkce jedince (zraková percepce, lateralita, sluchová percepce apod.).



Služby jsou poskytovány hlavně ambulantně, popřípadě terénně ve školách a metodické vedení pedagogů.

Podle Národního ústavu vzdělávání (viz školská poradenská zařízení) může vyšetření proběhnout pouze na základě žádosti zákonného zástupce, popřípadě zletilého klienta a s jeho osobními údaji jsou pracovníci pedagogicko-psychologické poradny povinni nakládat podle zákona 101z roku 2000 Sb. o ochraně osobních údajů.

Podle Vítkové (2004) jsou vedle pedagogicko-psychologických poraden v ČR ještě speciálně pedagogická centra. Tato centra jsou též školskými poradenskými zařízení, pouze s tím, že se zaměřují většinou na jedno postižení (např. vada řeči, vada sluchu apod.).

U dětí, které jsou v péči speciálně pedagogických center se provádí stejná vyšetření jako v pedagogicko-psychologické poradně, mají jiné možnosti doporučení úprav prostředí či pomůcek. Speciálně pedagogická centra se též zaměřují na ranou péči u dětí s postižením, kterou vykonávají ambulantně či terénně.

### **3.2. Možnosti podpory rozvoje motorických a komunikačních schopností**

Obecně lze říci, že rozvojem motorických a komunikačních schopností a dovedností, lze velmi dobře rozvíjet a kompenzovat možné deficity, které vedly například k doporučení odkladu povinné školní docházky. K této nápravě máme v současné době řadu možností, programů pro rozvoj kognitivních, motorických a komunikačních funkcí dětí předškolního věku.

#### **Metoda Dobrého startu**

Podle Jucovičové a Žáčkové (2014) je metoda Dobrého startu vhodná pro děti ve věku 5–11 let. Je rozdělena do 25 lekcí, které na sebe navazují a nosnou myšlenkou této metody je známá píseň, každá lekce má svou. Každá lekce je o něco náročnější, proto je zapotřebí postupovat chronologicky, v řadě po jednotlivých lekcích. Daná píseň se prolíná všemi oblastmi rozvoje: rytmu, řeči, motoriky i grafomotorickými cvičeními. Díky tomuto napomáhá metoda k rozvoji zraku, sluchovému vnímání rytmu a má za úkol vyhranit lateralizaci (ruky) i orientaci na svém těle a v prostoru. Tato metoda je často využívána u dětí s odkladem povinné školní docházky s problémem v řeči a komunikaci. Metoda může být

využita i u minorit, jelikož rozvíjí důležité funkce pro pozdější čtení, psaní a počítání. Metoda Dobrého startu vznikla ve Francii na počátku minulého století a pro potřeby české pedagogiky ji upravila Swierkoszová (v roce 2013 vydala pracovní listy k této metodě).

### **KUPREV**

Podle Kuncové (2008) je KUPREV individuálním primárně preventivním programem. Toto označuje aktivity, kterými chceme předejít vzniku rizikové skupiny a připravit dítě k životu ve společnosti. Tímto předcházíme tzv. poruchovému chování u dětí. Program je určen všem dětem v rozmezí věku 4–8 let, tedy od čtyř let do nástupu povinné školní docházky (je zde zahrnut i věk dítěte s odkladem povinné školní docházky). Odborník vede rodinu k vytváření si silného pouta s dítětem prostřednictvím povídání o úkolech uvedených v tomto programu. Program je tvořen do tzv. kolečka, kdy na konci bude zjištěno, že se dítě s rodičem dostalo opět na samý začátek. Proto lze tento program opakovat i několikrát. Celý program je rozdělen do 17 lekcí, různě dlouhých, a proto mohou jednotlivé lekce trvat u každého dítěte individuálně. U každého kurzu jsou nejprve uvedeny základní a potřebné informace. Ke každé příručce je pracovní sešit, kam si dítě samo zaznamenává, maluje a plní zadané úkoly. Důležitost je kladena na pohodu, klidné prostředí a chuť dítěte plnit úkoly. Úkoly se mohou plnit na různých místech, hlavně v ten čas, kdy se dítě samo ptá a má zájem si povídat. Denně je vhodné si o úkolech povídat asi tak 20 minut, pokud dítě chce je možné tento čas prodloužit i na půl hodiny. Každých 14 dní až 3 týdny je vhodné přijít za odborníkem, aby se dítě mohlo pochlubit svými úspěchy a dostat další lekci, úkoly, formou pracovních listů. Při této schůzce je vhodné probrat s odborníkem nejasnosti či pochybnosti.

### **KUMOT**

Podle Asociace klinických logopedů České republiky (online) se jedná o skupinový program pro rozvoj motoriky a sociálních dovedností. Tento program je určen pro děti ve věku 5 až 8 let, kdy se hrubá motorika a motorika mluvidel procvičuje pomocí hudby. Ve skupině je standardně šest až osm dětí. Celkový počet lekcí je 10, jsou rozčleněny na každý týden jedna v délce jedné hodiny. Na konci programu se vždy odborník, psycholog nebo speciální pedagog, individuálně schází se zákonnými zástupci a probírá s nimi získané poznatky o dětech.

Podle Jucovičové a Žáčkové (2014) je tato metoda vhodná pro rozvíjení hrubé motoriky, jemné motoriky, motorické i senzomotorické koordinace. Často je tento program určen dětem s poruchou pozornosti (diagnostikovaným ADHD), dětem s poruchou učení, pro pomalé tempo, úzkost i pro děti s hraničním intelektem. Autorkou programu je klinická psychologička pro děti Pavla Kuncová.

## **MAXÍK**

Podle WebSnadno (online) se jedná o stimulační program akreditovaný MŠMT, který je určený hlavně pro děti od pěti let věku. Cílem programu je hlavně změna podmínek pro dítě, aby mohlo dosahovat, co nejlepších výsledků. Program je rozdělen do 15lekci a klade velký důraz na pravidelnost režimu, sezení a jasné zadávání úkolů dospělým člověkem. Důležitá je i důsledná kontrola splnění zadaných úkolů. Lekce jsou zaměřeny na rozvoj: dílčích funkcí v oblastech: zrakové, sluchové, v prostorové orientaci, v oblasti intermodality a seriality. Dále se kurz zaměřuje na: pohybové stereotypy, komunikační dovednosti, grafomotoriku a pozornost.

Podle Jucovičové a Žáčkové (2014) je tento program vhodný hlavně pro děti s odkladem povinné školní docházky a děti s poruchami učení. Autorkou programu Maxík je Pavla Bubencičková, která je speciální pedagožkou.

## **HYPO**

Podle Bartoňové, Opatřilové a Vítkové (2019, s. 56): „*Je vhodný pro děti s odkladem povinné školní docházky, protože je zaměřen hlavně na stimulaci percepčně kognitivních a motorických funkcí, komunikačních dovedností, sociální zručnosti a k posílení pozornosti*“.

Juricová a Žáčková (2014) popisují program HYPO jako individuální program pro věkovou hranici dětí 5-10 let. Program má 12 lekcí. Stěžejní úlohu zde hraje domácí práce dítěte s rodiči. Díky tomuto programu se nejvíce rozvíjejí percepční funkce, kognitivní funkce a pozornost. Zlepšuje se psychomotorické tempo, komunikace, cílená práce a dokončování zadaných úkolů. Posiluje se sluchová a zraková paměť a pozornost. Kurz je cílen i na děti s poruchou pozornosti. Každý týden by mělo ideálně proběhnout setkání

s odborníkem a dostat úkoly na další týden. Každý den by mělo dítě s rodiči doma cvičit cca 15-20 minut. Nejdůležitější je, aby dítě zažívalo úspěch a pochvalu, což vede ke zvyšování jeho sebevědomí.

## **MALÝ ROPRATEM**

Autorky Kopecká a Ženková (2021) nazvaly tento program **Rozvojem PRAcovního TEMpa** pro předškoláky až žáky 2. ročníku základních škol. Samy autorky zakládají tento program na serialitě (posloupnosti), intermodalitě (přepínání mezi smysly) a zrakovém rozlišování. Do této doby tyto dovednosti byly u předškolních dětí rozvíjeny pouze okrajově. Byl vytvořen metodický materiál a pracovní listy za přispění učitelů prvních a druhých ročníků základních škol učitelů mateřských škol.

Dalšími možnými rozvojovými programy pro děti s odkladem povinné školní docházky jsou například: Grafomotorika pro děti předškolního věku (Bartoňová, Bytešnicková, 2012), Feusteinova metoda (Bartoňová, Opatřilová, Vítková, 2019) či Celostní program rozvoje (Jucovičová, Žáčková, 2014).

## **Praktická část**

### **4. Hlavní cíl šetření**

Hlavním cílem výzkumného šetření je analyzovat možnosti zlepšení celkového motorického vývoje a též k rozvoji komunikačních dovedností dětí po odkladu povinné školní docházky.

Výzkumné šetření je kvalitativního charakteru. Výzkum využívá následující výzkumné metody: pozorování a rozhovory se zákonnými zástupci.

Přínos kvalitativního výzkumu je hlavně v tom, že je možné seznámit se velmi podrobně s vybranými a sledovanými respondenty tohoto výzkumu. Samozřejmě je ale jisté, že nemůže být tento výzkum kvantifikován na velkou populaci lidí, jelikož probíhá na konkrétních vybraných dětech. Velkou roli zde hraje prostředí, lokalizace a sociální vztahy mezi těmito respondenty.

Ve vybraných kapitolách z metodologie je kvalitativní výzkum popisován jako metoda vycházející z fenomenologie, etnometodologie a symbolického interakcionalismu. Což znamená, že vychází z přesně zkoumaných jevů, zaměřených na každodenní sociální interakce a zkoumání jedince díky těmto interakcím. Tato metoda výzkumu se opírá hlavně o pozorování (indukci), ale nejedná se o numerické šetření oproti kvantitativnímu výzkumu (Sebera, 2012).

#### **Hlavní cíl**

Hlavním cílem výzkumného šetření je analyzovat možnosti zlepšení motorických a komunikačních dovedností dětí po odkladu povinné školní docházky prostřednictvím rozvíjejícího kurzu „Duhové hraní“ realizovaném v Pedagogicko-psychologické poradně v Kadani.

K dosažení hlavního cíle byly formulovány dílčí cíle, a to:

- zhodnocení úrovně motorických a komunikačních schopností sledovaných respondentů před začátkem realizace kurzu „Duhové hraní“;

- průběžné hodnocení zlepšování vývoje motorických a komunikačních schopností u vybraných respondentů v průběhu kurzu „Duhové hraní“;
- zhodnocení pokroků ve zlepšení motorických i komunikačních schopností sledovaných respondentů na konci kurzu „Duhové hraní“;
- zhodnocení potřeby pravidelnosti docházky, plnění zadaných úkolů a spolupráce rodiny sledovaných respondentů kurzu „Duhového hraní“ v rozvoji motorických a komunikačních dovedností

Realizace výzkumu by měla poskytnout informace k získání odpovědí na následující výzkumné otázky:

Otázka č. 1: Co znamená a jakou koncepci má kurz „Duhové hraní“?

Otázka č. 2: Jak přispívá kurz „Duhové hraní“ k rozvoji motorických a komunikačních dovedností?

Otázka č. 3. Je důležitá pravidelnost návštěv a plnění zadaných úkolů v rozvoji motorických a komunikačních dovedností?

Otázka č. 4. Je nutná spolupráce s rodinou v rozvoji motorických a komunikačních dovedností v kurzu „Duhové hraní“?

#### **4. 1. Charakteristika výzkumného prostředí a výzkumného vzorku**

Pedagogicko-psychologická poradna, která byla pro tento výzkum vybrána, se nachází v Ústeckém kraji ve městě Kadaň. Poradna je součástí příspěvkové organizace Pedagogicko-psychologické poradny Ústeckého kraje a Zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků. Organizace má 11 jednotlivých poboček v různých městech kraje: Děčín, Chomutov, Kadaň, Litoměřice, Louny, Most, Roudnice nad Labem, Rumburk, Teplice, Ústí nad Labem a Žatec.

Pedagogicko-psychologická poradna v Kadani je situována do dobře přístupné lokality pro klienty uvnitř města. V pedagogicko-psychologické poradně v Kadani pracují: 2 psychologové, 5 speciálních pedagogů, 1 sociální pracovnice, 1 administrativní pracovnice

a 1 uklízečka. Klienty pedagogicko-psychologické poradny jsou děti od zhruba 3 let do ukončení školní docházky (včetně střední škol).

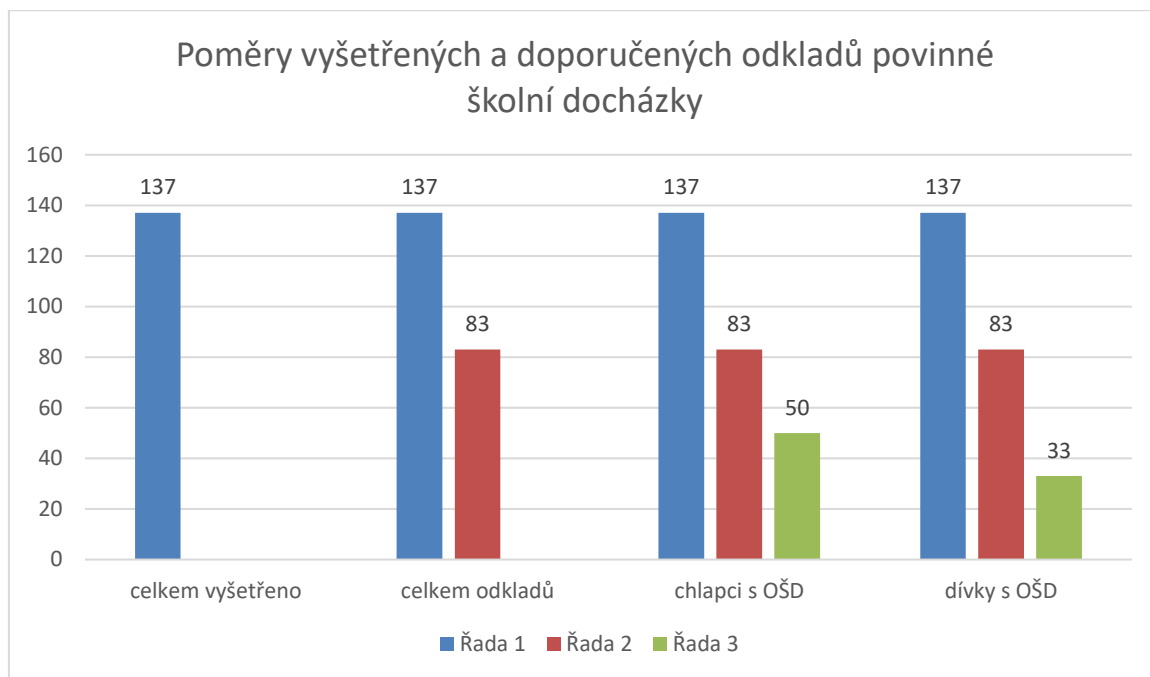
Náplní pedagogicko-psychologické poradny je diagnostika: školní zralosti (školní připravenosti pro vstup do první třídy základní školy), specifických poruch učení u dětí ve školním věku (dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyspraxie a poruch koncentrace pozornosti), problémů v chování. Po diagnostikování těchto specifických poruch je vydáno konkrétní doporučení pro klienta k dalšímu vzdělávání. Pedagogicko-psychologická poradna často spolupracuje s dalšími odborníky za účelem, co nejlépe sestavit doporučení pro jednotlivé klienty, takovými odborníky jsou hlavně DPA – dětská pedopsychiatrická ambulance (k diagnostice syndromu ADHD či úzkostných poruch, k případné medikaci), neurolog, foniatr a SVP – středisko výchovné péče – hlavně v problémech chování.

Neméně důležitou náplní pedagogicko-psychologické poradny představují intervence a rozvojové programy. Příkladem těchto rozvojových aktivit jsou: „Duhové hraní“ – rozvoj dětí po odkladu školní docházky, KUPOZ – rozvojový program pro děti s poruchou pozornosti a koncentrace ve věku prvního stupně základní školy, ROPRATEM – rozvojový program pro rozvoj pracovního tempa, pro děti zhruba od 4 třídy základních škol.

K vyšetření školní zralosti je zapotřebí žádost zákonného zástupce o tuto službu a vyjádření příslušné mateřské školy, kterou dítě navštěvuje. Hodnocení mateřské školy je důležité při vyšetření školní zralosti jako třetí pohled na vyšetřované dítě, jelikož je zjišťován pohled rodičů na danou situaci, samotné vyšetření a poté vyjádření mateřské školy ke spolupráci v kolektivu dětí a jednotlivým zjišťovaným oblastem, jež dítě v dané mateřské škole každý den vykonává. Následuje samotné vyšetření, kdy se zjišťuje celková připravenost na vstup do základní školy. Zjišťují se hlavně oblasti: fyzický vývoj dítěte, kognitivní funkce (poznávací), pracovní připravenost (jak zvládá pokyny, výdrž při práci a podobně), úroveň sociální zralosti (zda se dokáže odpoutat od rodiče).

V loňském školním roce 2019-2020 byl, podle statistického výkazu v Pedagogicko-psychologické poradně, doporučen odklad povinné školní docházky 83 dětem. Z těchto 83 doporučených odkladů povinné školní docházky bylo 50 chlapců a 33 dívek (viz graf Poměry vyšetřených a doporučení odkladů povinné školní docházky). Z tohoto grafu

vyplývá, že doporučení k odkladu povinné školní docházky dostalo ve školní roce 2019-2020 o 33 více chlapců než dívek.



Graf č. 1 – poměry vyšetřených a doporučených odkladů povinné školní docházky

#### 4.1.1. Vstupní diagnostický materiál

Vstupním diagnostickým materiálem v této bakalářské práci je Úvodní dotazník pro rodiče, který má za úkol zmapovat vývoj dítěte z pohledu zákonného zástupce. Mezi první otázky dotazníku byly zařazeny dotazy na těhotenství, průběh porodu, jaký byl fyziologický vývoj dítěte (sezení, lezení, chození), rozvoj mluvení (používání jednoduchých vět). Dalším kritériem je zmapování, zda dítě mělo, popřípadě má logopedické problémy se, kterými ať již dříve navštěvovalo či navštěvuje nyní logopedického preventistu, logopedického asistenta či logopeda. Dalšími zjišťovanými otázkami bylo, zda jsou v péči nějakých odborníků, zda si vypráví a poslouchá rád pohádky a jestli je umí posléze interpretovat a převyprávět svými slovy. Byly zjišťovány od zákonných zástupců zájmy dítěte, zda má respondent sourozence a v neposlední řadě i vzdělání rodičů.

Z průběhu kurzu vychází Hodnotící materiál pro posouzení sledovaných oblastí. Dovednosti v jednotlivých oblastech jsou zjišťovány nejprve na začátku kurzu



a zaznamenány do hodnotícího materiálu každého respondenta stupnicí 1-4. V průběhu, zhruba v polovině, je zjišťován pokrok a na konci je udělána celková sumarizace pokroku, kterého dosáhl respondent díky tomuto kurzu.

Při hodnocení pokroků se sledují oblasti:

**Laterální** – je zjišťováno jakou ruku dítě při malování a práci preferuje, zda je ruka vyhraněná či nevyhraněná. Preference ruky je důležitá k malování a přípravě na psaní ve škole.

**Dýchání** – sleduje se, jak respondent zvládá dýchání nosem, ústy a zda je toto dýchání správné, popřípadě, co je potřeba upravovat. Dýchání je nedílným předpokladem pro plynulý rozvoj řeči, popřípadě nácviku ne dokonale vyvozených hlásek.

**Oromotorika** – je zjišťováno, zda dítě zvládne napodobit pohyby jazyka a úst a na tomto se posléze staví možnost procvičování a korekce hlásek. Je nutné procvičovat při deficitu v mluvené řeči, vyslovování hlásek a napodobování správného postoje jazyka a rtů.

**Hrubá motorika** – je zde zjišťováno, jak umí respondent ovládat své nohy (skok snožmo, skok po jedné noze, chůze do schodů či rytmická chůze) a své ruce, jak zvládá hod a chytání míče (obouruč a jednoruč). Hrubá motorika předchází rozvoji jemné motoriky, dítě musí získat jistotu v pohybu, skoku, hra s míčem a podobně.

**Jemná motorika** – v této oblasti se zkoumá hlavně obratnost rukou a prstů, jako je navlékání korálek na nit, zamykání zámečku na kolo, skládání stavebnice či puzzle a práce s nůžkami – vystřihávání (přesnost, obratnost, popřípadě křečovitost). Jemná motorika je důležitá ke zvládnutí běžných denních věcí za pomoci prstů a rukou.

**Grafomotorika** – zde je zjišťováno, jak dítě drží tužku, do jaké míry je zvládnuta kresba postavy a jak se daří zvládat uvolňovací cviky rukou. Grafomotorika je již úzce spjata s psaním, aby nebyl křečovitý úchop, nebyla bolest ruky, tahy byly jednodušší a písmo celkově úhledné.

**Řeč** – tato oblast je zaměřena na slovní zásobu (odpovídá víceslovně či jednoslovně), jak zvládne převyprávět příběh, zda se umí správně zeptat na určité otázky a jak dokáže adekvátně reagovat na otázku (sledujeme porozumění mluvené řeči). Nácvik řeči je nezanedbatelnou součástí rozvoje člověka a u dětí je též důležité zaměřit se na pochopení

mluveného slova, posléze čteného textu, což bude hlavně využíváno ve vzdělávání na základní škola.

**Sluchová percepce** – zde je zjišťováno jaký má respondent jazykový cit na slyšená slova: zda pozná první hlásku slova, zda rozliší stejnosti a odlišnosti v určitých slovech, zda umí syntézu a analýzu daných slov, zda chápe, co je poslední hláska s umí na ni najít další slovo (slovní fotbal). Sluchová percepce napomáhá v rozlišování hlásek například u diktátů a podobně diktovaných textů i v naukových předmětech.

**Paměť** – tato oblast zjišťuje, kolik a v jaké kvalitě je respondent schopen si zapamatovat vět, údajů či pokynů (věty o více slovech, najít něco podle pokynů). Paměť je důležitá pro dítě k dalšímu osvojování a navazování znalostí a dovedností již na něco, co se dítě naučilo. Podle Pilařové a Šimka (2012) může být paměť u respondentů, v častější míře, krátkodobá (pamatuje si naučené jen po omezenou dobu), mezi 5. a 6. rokem věku se začíná rozvíjet dlouhodobá paměť, ale většinou citově zabarvená (pamatuje si to, co ho citově poznamenalo, smrt zvířete, ztráta kamaráda).

**Pravidelnost** – zde je zjišťováno, zda je dítě schopno pravidelně konat určité věci, jako je návštěva kurzu, plnění domácích úkolů, pravidelné opakování např. básniček či písniček doma. V této oblasti je důležité děti naučit to, že je potřeba něco dělat pravidelně, přípravu do školy, chození do školy a poté i do zaměstnání.

**Spolupráce s rodinou** – neméně důležitou součástí je též spolupráce s rodiči, kteří mají za úkol dohlédnout na své děti v drobných domácích úkolech, a hlavně být svým dětem nápomocni k dosahování požadovaných cílů. Rodič je celkově příkladem pro své děti, jak pracovat pravidelně, systematicky a spolupracovat i s dalšími lidmi na určitém zadání.

**Grafy** – grafy jednotlivých pokroků budou uvedeny z průměrných hodnot sledovaných oblastí, jelikož dané oblasti nemají stejný počet kategorií, a tudíž nešlo dělat porovnání pouhým sčítáním a muselo být použito průměru ke znázornění pokroků, ke kterým se v rámci kurzu Duhového hraní došlo.

## 4.2. Kurz Duhové hraní

Kurz Duhové hraní byl vytvořen v Pedagogicko-psychologické poradně již v roce 2006. Od roku 2006 každý školní rok probíhá v rámci minimálně jedné skupiny, ale ve většině školních let byly realizovány takové skupiny 3-4, aby se „dostalo“ na více dětí. Každé Duhové hraní je vždy přizpůsobeno hlavnímu problému u dětí dané skupiny, např. na řečové problémy, na poruchu pozornosti a paměti, na zdokonalování jemné motoriky apod.). Cílem programu Duhové hraní je, aby děti, které jsou v tomto programu zařazeny, byly schopny zvládnout lépe vstup do základního vzdělávání a pomoc ve zdokonalení dílčích deficitů zjištěných při samotném vyšetření školní zralosti. Na konci kurzu dostane každé dítě svůj diplom o splnění Duhového hraní, své portfolio s výtvary a úkoly a jako odměnu malou drobnost v barvách duhy.

Každému jednotlivému kurzu předchází vždy prvotní pohovor s rodičem, kde se zjišťuje formou řízeného rozhovoru, co a kdy dítě začalo dělat a jaký byl jeho celkový vývoj, včetně jeho nemocí či spolupráce s jinými odborníky. Zákonným zástupcům je podrobně vysvětlen postup a cíl této metody a zodpovězeny případné dotazy. Je zde domluvena spolupráce na drobných domácích úkolech zadaných při jednotlivých lekcích.

Metoda Duhového hraní se skládá z 5 lekcí. Každá lekce je zaměřena na 1 barvu, která je zastoupena ve všech činnostech této lekce. Jedna barva je vždy rozložena do dvou setkání po 14 dnech. Jednotlivá setkání probíhají v rozsahu 20–30 minut, aby si děti navykly na pravidelnost a systematičnost. Na každou lekci si děti přinesou svou oblíbenou hračku v dané barvě.

Barvy zastoupené v kurzu jsou: červená, zelená, žlutá, modrá a bílá. Při úplně prvním setkání s dětmi se všichni vzájemně seznamují. Děti jsou posazeny do kruhu, aby na sebe všichni dobře viděli, včetně speciálních pedagogů. Děti se navzájem jeden po druhém představují a říkají, co koho baví. Dalším krokem je, že každé dítě popisuje hračku, kterou si přineslo a pokusí se zdůvodnit, proč si vybral zrovna tuto konkrétní věc. V každé lekci poté navazuje pohádka, která je spojena nějakým způsobem s danou barvou (Červená karkulka, Rákosníček, Kuřátko v obilí, Šmoulové či pohádka o Sněhové královně, popřípadě Sněhurce). Dětem je přečtena pohádka, následně se zjišťuje, jak je dítě schopno pochopit a převyprávět tuto pohádku ihned po přečtení. Při dalším setkání jsou děti dotazovány, co si

pamatují z pohádky z minula, zjišťuje se: jakou mají paměť, detaily a zda dokáží i po delší době, převyprávět děj. Další fází lekce je fyzické protažení, například v lese rostou stromy a zvedáme se, děti přeskakují jako hory a lesy, trhají jablíčka, házejí jako koule ze sněhu, olizují se na dobré jídlo, popřípadě je necháme proběhnout po chodbě a najít věc v dané barvě. Další činnost představuje malování, bludiště, hledání rozdílů. Poté jsou děti tázány, s jakou barvou bylo dnes pracováno, a na jakou hlásku začíná daná barva. Následně děti vymýšlejí slova začínající na dané písmeno (například: zeleninu, ovoce, věci, jídlo apod.). Na konci každé lekce dostanou děti malý domácí úkol vázaný na danou barvu, například namalovat 1 věc, co měla Karkulka v košíčku, vybarvit omalovánku vodníka či Rákosníčka, namalovat sluníčko, domalovat klas obilí, namalovat Šmoulínku, vyrobit sněhuláka ze zmačkaných kuliček bílého papíru a nalepit na čtvrtku a podobné drobné úkoly. Na konci každé lekce se opět děti posadí do kruhu a „zhodnotíme“, co se komu při proběhlém setkání líbilo, co bylo těžké a co naopak lehounké.

### **4.3. Výzkumné šetření**

Do šetření bylo zařazeno šest respondentů ve věku 6 až 7 let, s kterými bylo realizováno zkoušení na základě vyšetření školní zralosti a udělení odkladu povinné školní docházky.

Na začátku kurzu byly provedeny zkoušky u každého respondenta individuálně, zjišťovaly se oblasti motoriky i komunikační schopnosti a dovednosti. Tyto poznatky byly zaznamenány do záznamových archů na stupnici známkami 1-4. První stupeň (dítě zvládá bez obtíží samostatně), druhý stupeň (dítě zvládá činnost s dopomocí či radou), třetí stupeň (dítě v činnosti často a velmi chybuje) a čtvrtý stupeň (dítě činnost vůbec nezvládá). Tyto známky byly zaznamenávány do záznamových archů jednotlivých respondentů. V záznamovém archu jsou jednotlivé úkoly rozčleněny do oblastí pozorování (lateralita, dýchání, oromotorika, hrubá motorika, jemná motorika, řeč, sluchová percepce a paměť). Jelikož nebyl stejný počet úkolů u každé oblasti, bylo přistoupeno v hodnocení k průměru jednotlivých oblastí a tyto průměry byly posléze zaznamenávány v grafech u jednotlivých respondentů, aby bylo patrné, zda byl pokrok či nikoliv. Obdobné úkoly byly zařazeny a modifikovány uprostřed kurzu, tak aby korespondovaly s daným tématem lekce, např.

na začátku byl úkol: skáčeme snožmo ze značky na značku a uprostřed kurzu (při zelené barvě) bylo zadáno budeme skákat jako žáby (opět snožmo), tak aby si dítě neuvědomovalo, že vykonává stejný úkol, ale jinak. Stejným způsobem proběhlo též závěrečné zhodnocení dovedností, opět byly úkoly modifikovány na danou lekci.

Následují krátké kazuistiky dětí zařazených do kurzu a průběh kurzu.

#### **4. 3.1 Respondent číslo 1:**

Jedná se o chlapce, 6 let.

Z úvodního rozhovoru s rodiči vyplývá, že těhotenství s chlapcem bylo bez obtíží. Narodil se císařským řezem v 8. měsíci těhotenství a 2 dny strávil v inkubátoru. Matka chlapce kojila 6 měsíců. Jako kojeneček spal, podle sdělení rodičů, dobře a ani s jídlem neměl žádné problémy, ani při přechodu z kojení, ani nyní. Chlapec začal přibližně v 6 měsících sám sedět. Následně lezl po čtyřech a v 11. měsících začal sám bez opory chodit. První slova začal chlapec říkat již asi v 5–6 měsíci, posléze přešel asi v 1,5 roce k jednoduchým dvouslovným větám. Rodiče uvedli, že chlapec nemá žádné problémy s výslovností hlásek, tudíž ani nikdy nenavštěvovali logopeda či logopedického preventistu. Chlapec, podle sdělení rodičů, nerad maluje, rád ale zpívá a umí i mnoho písniček. S chlapcem si rodiče málo vypráví pohádky, raději preferuje malované pohádky v televizi. Žádného odborného lékaře nenavštěvují. Chlapec si rád hraje na počítači, hraje fotbal s kamarády a zajímá se celkově o sport. Dítě má 1 sourozence, staršího bratra. Matka je vysokoškolsky vzdělaná a otec je vyučen v oboru.

Chlapec navštěvoval jednotlivé lekce pravidelně, úkoly vždy donesl vypracované a rodiče spolupracovali na výborné úrovni po celou dobu.

#### ***Úvodní zhodnocení dovedností***

U chlapce bylo zjištěno, že používá pravou ruku, ale občas též levou. V dýchání nosem chlapec často chybuje, dýchání ústy zvládá samostatně správně, správné dýchání je též s častou chybou. Chlapec zvládne napodobit pohyb jazyka s chybami a správný pohyb úst s dopomocí (ukázat „našpulení“ a podobně). S hrubou motorikou měl částečný problém, ale většinu zvládl s dopomocí (skok snožmo, skok po jedné noze, hod míčem obouruč, hod míčkou jednoruč), pouze rytmickou chůzi měl s častou chybou, a naopak chytání míče a chůzi

do schodů zvládl sám bez obtíží správně. V jemné motorice mu největší problém dělalo stříhání tvarů, naopak stavbu stavebnice zvládal sám bez obtíží. U navlékání korálků a zamykání zámečku potřeboval pomoc či radu. Grafomotorika byla zvládnuta jen s lehkou pomocí ve všech pozorovaných oblastech (úchop tužky, kresba postavy i uvolňovací cviky). V řeči samostatně zvládl převyprávět příběh, použil správnou gramatiku, zeptal se a adekvátně reagoval a s drobnou pomocí zvládl odpovídat i víceslovně. Sluchová percepce byla vcelku zvládnuta jen s lehkou pomocí. Poznat první hlásku ve slově zvládl chlapec sám bez obtíží, naopak v hraní slovního fotbalu často chybuje. V oblasti paměti chlapec zvládl většinu úkolů s častou chybou (zapamatování souvětí o 2 větách, nalezení schovaného předmětu i vybavení si věci na chodbě dle instrukcí), s lehkou pomocí si zvládl zapamatovat větu o 3 slovech, i krátkou básničku.

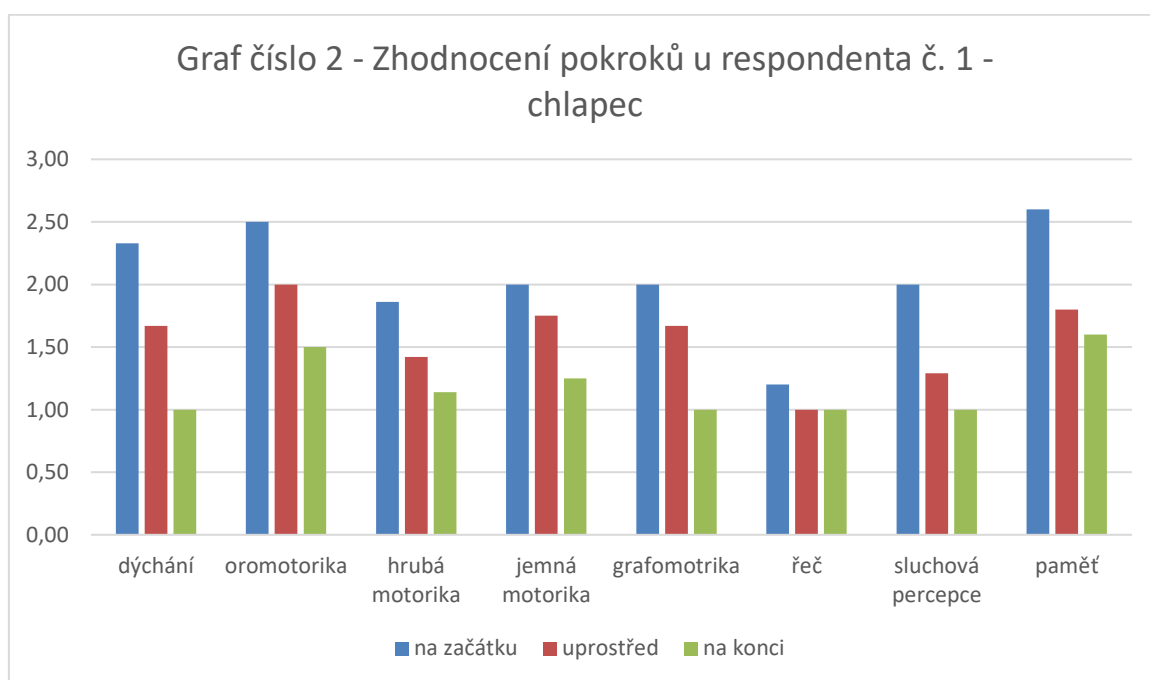
### ***Zhodnocení dovedností uprostřed kurzu***

Uprostřed kurzu byl udělán kontrolní test, ohledně sledovaných oblastí a zjišťování posunů v rozvoji. Chlapec začal používat výhradně pravou ruku bez „ulevování“ pomocí levé ruky. Nosem stále dýchá s pomocí a s pomocí správně dýchá. Samostatně již vládne dýchat ústy. Napodobení pohybu jazyka již zvládá stejně jako napodobení pohybu úst jen s lehkou pomocí nebo ukázkou. V hrubé motorice zvládá s lehkou pomocí skok snožmo a rytmičnou chůzi, jinak vše zvládá sám bez obtíží (skok po jedné noze, chůze po schodech, hod míčem obouřuč, hod míčem jednoruč, chytání míče). Jemná motorika je u chlapce s lehkou pomocí (zamykání zámku, stavba stavebnice a zvládnutí stříhání tvarů) zvládnuta a korálky navleče samostatně bez obtíží. Úchop tužky chlapec již zvládá bez obtíží samostatně a kresbu postavy s uvolňovacími cviky zvládá s částečnou pomocí. S pomocí odpovídá víceslovně, převypráví příběh a použije i správnou gramatiku. Správně se zeptá a adekvátně odpovídat na otázku zvládá bez obtíží. U sluchové percepce zvládne s pomocí rozlišení slov pes X les a i slovní fotbal, ostatní sledované oblasti zvládá samostatně bez obtíží (pozná první hlásku slova, vymyslí slovo na danou hlásku, zvládá syntézu i analýzu slov a pozná poslední písmeno slova). V oblasti paměti je největší deficit (často chybuje) se zapamatování si souvětí o 2 větách. S pomocí zvládá najít schované

předměty i vybavení si věci na chodbě podle instrukcí. Nejlépe si pamatuje věty o 3 slovech a naučení se krátké básničky.

### ***Zhodnocení dovedností na konci kurzu***

Při poslední hodině došlo ke zjišťování současného stavu v pozorovaných oblastech. Chlapec i nadále dává přednost pouze pravé ruce. V dýchání zvládá samostatně bez obtíží dýchat nosem, pusou i správné dýchání. S malou dopomocí zvládne napodobit pohyb jazyka a pohyb úst napodobí samostatně bez obtíží. V hrubé motorice zvládá všechny dílčí úkoly samostatně bez problémů, pouze s lehkou pomocí se daří i rytmická chůze. V jemné motorice s jemnou dopomocí zvládne stříhání tvarů a samostatně navleče korálky, zamkne zámek a postaví stavebnici. Úchop tužky, kresbu i uvolňovací cviky zvládá chlapec samostatně bez obtíží. V oblasti řeči zvládne samostatně bez pomoci všechny dílčí úkoly (odpovídá víceslovně, umí se správně zeptat, používá správnou gramatiku, převypráví příběh i umí adekvátně reagovat na otázku s porozuměním). V oblasti sluchové percepce zvládá chlapec všechny sledované úkoly samostatně bez obtíží (pozná první hlásku ve slově, vymyslí slovo na danou hlásku, rozliší slova pes X les, zvládne syntézu i analýzu slova, pozná poslední písmenko slova a zvládá i slovní fotbal). V paměti s lehkou dopomocí si dokáže zapamatovat souvětí o 2 větách, najít schovaný předmět i vybavit si věci na chodbě dle instrukcí, naopak úplně samostatně si zapamatuje větu o 3 slovech i se naučí krátkou básničku.



Graf číslo 2 - Zhodnocení pokroků u respondenta č. 1 - chlapec

Na uvedeném grafu je vidět, jaké pokroky se u chlapce projevovaly od počátku kurzu, během něj, i na konci. Je patrné, že se ve všech sledovaných oblastech zlepšil. Největší pokroky udělal v oblasti dýchání, grafomotoriky a sluchové percepce. V každé sledované oblasti udělal chlapec velký pokrok minimálně v jedné kategorii. V první oblasti udělal největší pokroky v dýchání nosem a celkovém správném dýchání, kdy na počátku obě kritéria zvládl s častou chybou a na konci sám bez obtíží. V oromotorice se v nápodobě pohybu jazyka zlepšil z časté chybovosti na lehkou dopomoc. V napodobení pohybu úst z lehké dopomoci až na samostatný pohyb. V oblasti hrubé motoriky se zlepšil v oblasti rytmické chůze z časté chybovosti na zvládnutí s lehkou dopomocí, ve skoku snožmo a hodů míčem obouřuč + hodů míčem jednoruč se zlepšil z lehké dopomoci na samostatné zvládnutí bez obtíží. V ostatních kritériích této oblasti byl již od počátku v hodnotící škále na úrovni zvládnutí bez obtíží. Jemná motorika se zlepšila na tolik, že pouze stříhání tvarů zůstalo na úrovni zvládnutí s dopomocí, jinak vše zvládá bez obtíží samostatně. V grafomotorice je též patrné zlepšení ve všech kritériích z dopomoci k úplnému samostatnému zvládnutí. Řeč byla na konci kurzu zvládnuta samostatně, tudíž se zlepšil i v oblasti víceslovných odpovědí z dopomoci po samostatnost. Sluchová percepce se dostala ve všech sledovaných kritériích na samostatné zvládnutí bez obtíží, ačkoliv zpočátku slovní fotbal zvládal pouze



s velmi častou chybou a ostatní kritéria s dopomocí. U paměti se též ukázal posun ve všech kritériích o jeden stupeň. Celkově se tedy ukázalo u tohoto chlapce, že kurz Duhové hraní mu velmi pomohl v rozvoji jeho motorických, řečových i paměťových dovednostech.

#### **4. 3.2 Respondent číslo 2:**

Jedná se o dívku, 6,5 roku.

Při úvodním rozhovoru s rodiči bylo zjištěno, že celé těhotenství probíhalo bez obtíží a porod proběhl klasickou formou v 9. měsíci. Porod proběhl též bez obtíží a ani po porodu nebyly zjištěny žádné komplikace. Dívka se v kojeneckém období budila po 2 hodinách, ale po ukončení kojení se vše normalizovalo. S příjmem potravy neměla sebemenší potíže. Dívka, podle rodičů, začala sedět přibližně v 8 měsíci. Etapu lezení po čtyřech, ale přeskočila a rovnou začala chodit, to zhruba ve 14. měsíci. Dívka první slova použila cca v 8. měsíci a zhruba po 2. roce věku došlo ke spojování slov do jednoduchých vět. Do dnešního dne má, podle rodičů, problém vyslovovat sykavky a r, ř. Bohužel zatím nenavštěvují žádného logopeda ani logopedického asistenta, popřípadě logopedického preventistu. Holčička již od mala nemaluje ráda. Dívka umí zazpívat. S rodiči si vypráví pohádky málo a nejraději má Červenou karkulku. Z odborných lékařů navštěvují oční, kdy je dívka sledována, ale zatím nemá diagnostikovanou žádnou oční vadu. Dívka nejraději doma pomáhá se vším, co může a má 1 mladší sestru.

Dívka kurz navštěvovala nepravidelně, někdy ji rodiče omluvili, 2x se stalo, že nepřišla úplně bez omluvy. Spolupráce na domácích úkolech byla na horší úrovni, dívka úkoly plnila správně a včas pouze na začátku a na konci kurzu, v průběhu úkoly spíše neplnila.

#### ***Úvodní zhodnocení dovedností***

Na začátku bylo zjištěno u dívky, že preferuje vyhraněně pravou ruku. Dýchání zvládá nosem, ústy i správné dýchání s lehkou dopomocí. U oromotoriky byl větší problém s nápodobou jazyka, kterou zvládla s častou chybou. S dopomocí zvládá napodobit pohyb

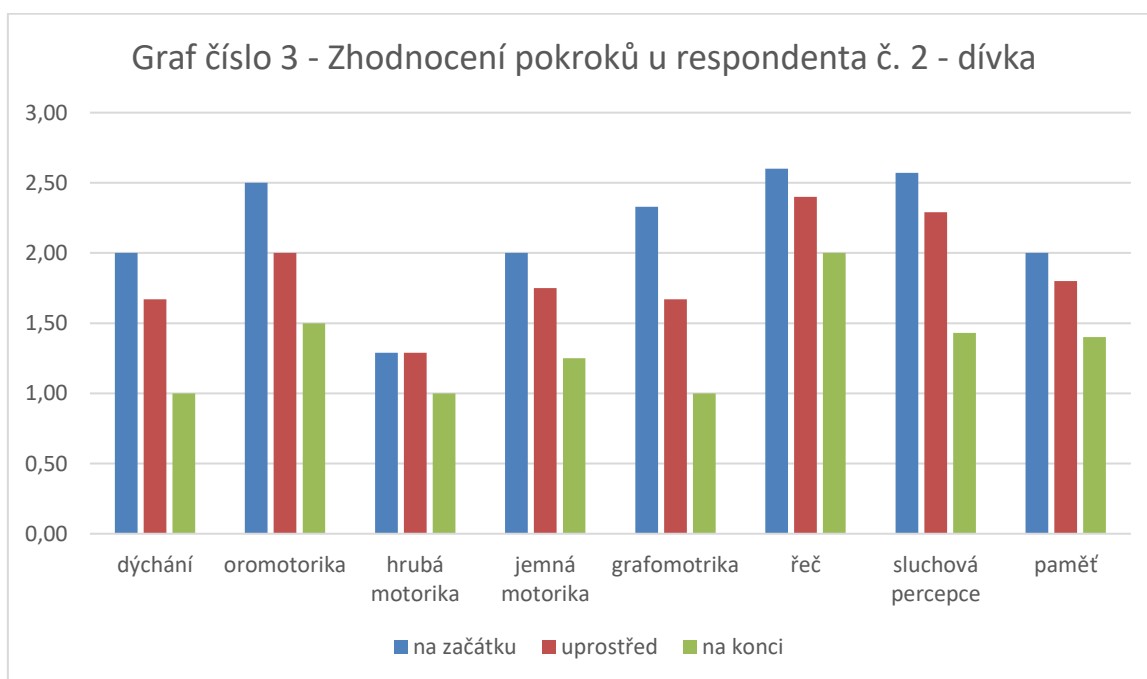
úst. V oblasti hrubé motoriky, kde zvládla s dopomocí pouze skok snožmo a rytmickou chůzi, zvládá bez obtíží. V oblasti jemné motoriky největší problém dělá stříhání tvarů (zvládá s velkou chybovostí). S dopomocí se podaří stavba stavebnice a zamčení zámku a bez problémů navleče korálky. V grafomotorické oblasti má největší problém, ze sledovaných částí, s kresbou postavy, kde při malování velmi často chybuje, to znamená, že jí něco chybí. V řečovém projevu často chybuje ve víceslovných odpovědích, správném zeptání a adekvátních odpovědích. S lehkou dopomocí dokáže převyprávět příběh a použít i správnou gramatiku. U sluchové percepce s častou chybou zvládá analýzu, syntézu, rozlišení slov a určení první hlásky ve slově. S dopomocí dokáže vymyslet slovo s danou hláskou na začátku, pozná poslední písmenko ve slově a i zvládne slovní fotbal. Větší problém jí činí najít předmět, který chybí či najít předmět podle instrukcí. Bez obtíží si zapamatuje větu a o 3 slovech a krátkou básničku, k zapamatování souvětí o 2 větách potřebuje dopomoc.

#### ***Zhodnocení dovedností uprostřed kurzu***

Uprostřed Duhového hraní byl opět realizován test, ke zjištění posunů a zlepšování během kurzu ve sledovaných oblastech. Dívka nadále používá pravou ruku. Dýchání ústy již jde dívce bez obtíží a s dopomocí i nadále dýchání nosem a správné dýchání. Hrubá motorika zůstala zatím ve všech pozorovaných oblastech na stejné úrovni. V jemné motorice zvládá, kromě navlékání korálků, které navlékne bez pomoci správně, vše s dopomocí (zamkne zámeček, zvládne stavebnici i stříhání tvarů). U grafomotoriky již zvládá samostatně správně úchop tužky, a s dopomocí i kresbu a uvolňovací cviky rukou. V řečové oblasti se s častou chybou zvládne správně zeptat a adekvátně odpovědět na otázku. S lehkou dopomocí zvládá odpovídat víceslovně, převyprávět příběh i použít správnou gramatiku. V oblasti sluchové percepce často chybuje ve zvládání analýzy a syntézy slov. Ostatní sledované oblasti dívka zvládá s dopomocí (pozná první hlásku ve slově, dokáže vymyslet slovo na danou hlásku, pozná poslední písmeno, rozliší 2 slova, i slovní fotbal). V případě paměti i nadále si zvládá samostatně a správně zapamatovat větu o 3 slovech a naučí se krátkou báseň. S dopomocí se podaří i zapamatování souvětí o 2 větách a najde předmět, který chybí. Největší problém je nyní u dívky ve vybavení si věci na základě instrukcí, v čemž často chybuje.

### ***Zhodnocení dovedností na konci kurzu***

Dívka preferuje pouze pravou ruku. Dýchání je správně samostatně zvládnuté ve všech pozorovaných oblastech (dýchání ústy, nosem i správné dýchání). Samostatně bez pomoci napodobí pohyb úst a s lehkou dopomocí i pohyb jazyka. V oblasti hrubé motoriky zvládne všechny úkoly samostatně bez problémů (skok snožmo, skok po jedné noze, chůze po schodech, rytmická chůze, hod míčem obouřuč i jednoruč a chytání míče). V oblasti jemné motoriky zvládne samostatně, správně bez pomoci navléct korálky, zamknout zámek, sestavit stavebnici a s jemnou dopomocí i vystříhá tvary. U grafomotoriky všechny úkoly dívka zvládla samostatně, správně bez pomoci (úchop tužky, kresbu postavy i uvolňovací cviky na ruce). V řeči všechny úkoly zvládá stále s lehkou dopomocí či radou (odpovídá víceslovně, převypráví příběh, použije správnou gramatiku, správně se zeptá a adekvátně odpovídá). V oblasti sluchové percepce s dopomocí zvládne syntézu a analýzu slov i slovní fotbal. Úplně samostatně bez pomoci zvládá ostatní úkoly (pozná první hlásku ve slově, vymyslí slovo na danou hlásku, rozliší 2 slova a pozná poslední hlásku slova). U paměti je jen malý problém v hledání chybějícího předmětu a vyhledávání předmětu podle instrukcí, ale i toto zvládne dívka s dopomocí. Ostatní sledované úkoly v oblasti paměti zvládla sama bez obtíží.



### Graf číslo 3 - Zhodnocení pokroků u respondenta č. 1 – dívka

Z výše uvedeného grafu je patrné, že se dívka během kurzu Duhové hraní zlepšila ve všech sledovaných oblastech. V první sledované oblasti dýchání se ze všech úkolů dívka zlepšila ze zvládnutí úkolu s dopomocí až na samostatné zvládnutí bez chyby. V oblasti hrubé motoriky doladila i poslední dva sledované úkoly, čímž bylo skok snožmo a rytmická chůze, kdy se zlepšila z lehké dopomoci na začátku i v průběhu kurzu až po samostatné správné zvládnutí. Ve sledované oblasti hrubé motoriky na konci kurzu zvládla všechny úkoly bez pomoci a správně. V oblasti jemné motoriky došlo též k velkému zlepšení ve všech úkolech, o jeden stupeň, vyjma navlékání korálků, které dívka zvládla správně již na počátku kurzu. Jediný úkol, který na konci zvládla pouze s dopomocí, zůstalo stříhání tvarů. V grafomotorice se dívka též zlepšila ve všech zadávaných úkolech až na zvládnutí správně a samostatně, i v úkolu kresby postavy, která byla na počátku s velmi častou chybovostí. V oblasti řeči se dívka zlepšila ve víceslovném odpovídání a správném zeptání se a adekvátní odpovědi, kdy na konci Duhového hraní vše zvládá již jen s lehkou dopomocí. Další oblastí byla sluchová percepce, kde byl opět zaznamenán pokrok ve všech zadávaných úkolech, nejvíce patrný pokrok byl v rozlišení dvou slov, v poznání první hlásky ve slově, kdy dívka na počátku zvládala pouze velkou chybovostí, ale na konci již bez chyby samostatně. Paměť se též vylepšila i v úkolech, které byly na počátku zvládány pouze s chybou či dopomocí vždy o 1 úroveň lepší (tedy nejprve s chybou si zvládala zapamatovat souvětí o 2 větách a nalézt chybějící předmět a vybavit si věc podle instrukcí, zvládala pouze s chybou a na konci kurzu již jen s lehkou dopomocí).

#### **4. 3.3 Respondent číslo 3:**

Jedná se o dívku, 6let.

Při zjišťování anamnestických informací bylo rodiči sděleno, že matka prošla rizikovým těhotenstvím, měla těhotenskou cukrovku a dívka se narodila již v 7. měsíci těhotenství císařským řezem. Po porodu byla umístěna do inkubátoru. Matka dívku kojila 2 týdny a v kojeneckém období dívenka dobře spala a s jídlom problém nebyl. Sedět začala dívenka přibližně v 9. měsíci, fázi lezení přeskočila a ve 12. měsíci začala sama bez opory chodit.

První slova se dívce povedla již v 7. měsíci a do vět začala spojovat mezi 2 – 2,5 roku věku. Rodiče nepozorují, jestli má dcera problém s vyslovováním hlásek, ale asi podle nich ne, proto nenavštěvují ani logopeda. Dívka si ráda maluje a tancuje, umí zazpívat písničku bez problémů, ale vyprávění si s rodiči a čtení ji vůbec, podle sdělení rodičů, nebaví. Žádné odborné pracovníky s dívkou nenavštěvují. Dívka má jednu starší sestru. Matka má vystudovanou střední školu s maturitou a otec je vyučen.

Dívka navštěvovala lekce pravidelně, pouze dvakrát, z důvodu nemoci a za řádného omluvení, chyběla. Úkoly vždy nosila v pořádku vypracované, pouze 2x s chybou, protože přesně nevěděla, co a jak dělat, jelikož při daných lekcích byla nemocná. S rodiči byla velmi dobrá spolupráce.

### ***Úvodní zhodnocení dovedností***

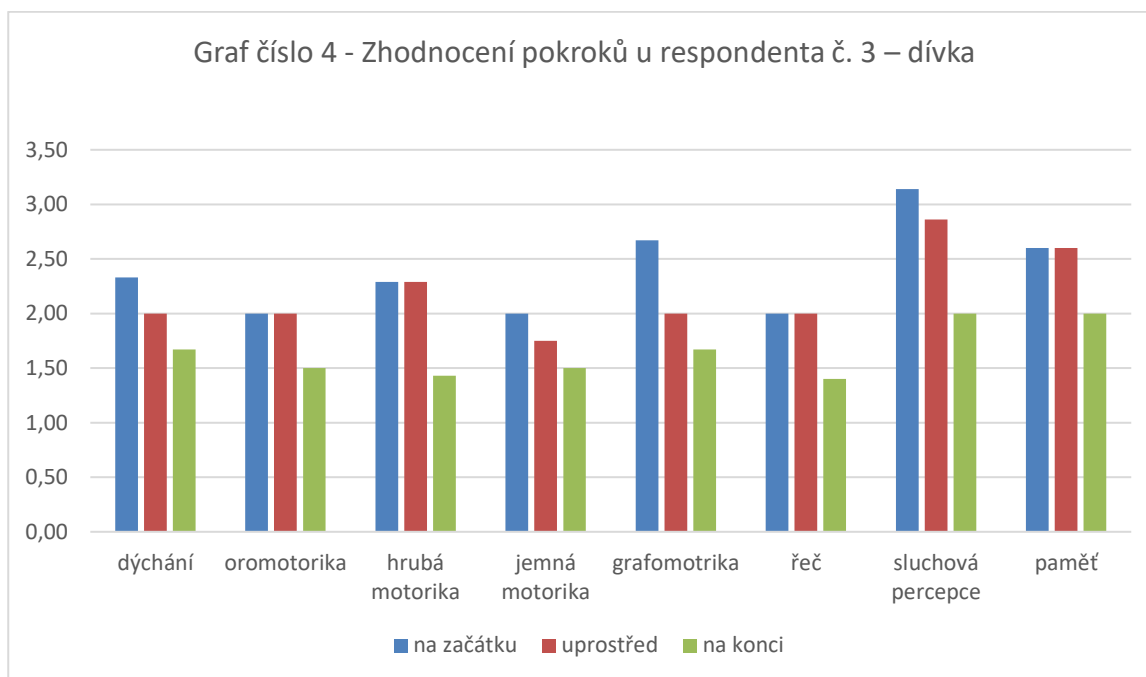
Na počátku kurzu byl proveden test úkolů, které by dívka měla zvládat i za pomoci kurzu. Dívka dává přednost výhradně levé ruce. V oblasti dýchání má největší obtíže ve správném dýchání, které zvládá s častou chybou, ostatní dýchací úkoly dívka zvládá s lehkou dopomocí. V oblasti oromotoriky oba sledované úkoly dívka zvládla s dopomocí. Největší obtíže činí v hrubé motorice úkoly: skok snožmo, rytmická chůze a chytání míče, tyto všechny úkoly zvládá s častou chybou. V úkolech týkajících se oblasti jemné motoriky větší obtíže činí střihání tvarů, ve kterých chybuje. Nejlepší výsledky v této sledované oblasti dosáhla v navlékání korálků, které zvládla samostatně bez nejmenší obtíží. Problém nastal v držení tužky a kresbě postavy, kde se objevuje velmi častá chybovost. U řeči největší problém činila adekvátnost odpovědí na otázky s porozuměním, ostatní úkoly byly s lehkou dopomocí zvládnuty. Nejlépe z této kategorie vyšel úkol, zda odpovídá víceslovně, zvládla dívka bez obtíží. Ve sluchové percepci vůbec nezvládá syntézu a ani analýzu slov, ani nezvládne slovní fotbal. Rozlišení slov zvládá s velkou chybovostí a s dopomocí zvládá poznat první hlásku ve slově a vymyslet na ni další slovo. V paměti je největší problém ve výbavnosti věcí podle instrukce, toto nezvládá vůbec. S chybou se podaří najít chybějící předmět a zapamatovat si souvětí o 2 větách. Naproti tomu se krátkou básničku naučí bez obtíží.

### ***Zhodnocení dovedností uprostřed kurzu***

Uprostřed kurzu mnoho pokroků neudělala, pouze správné dýchání již zvládá s dopomocí. Největší pokrok dívka udělala v oblasti grafomotoriky, kdy úchop tužky a kresbu postavy zvládá již s lehkou dopomocí. Zlepšila se ještě v syntéze slov a ve slovním fotbale, které zvládne sice s chybou, ale alespoň trochu se v tomto již orientuje. V ostatních zadávaných úkolech zůstaly výkony na stejné úrovni, ale v ničem se nezhoršila.

### ***Zhodnocení dovedností na konci kurzu***

Na konci kurzu se dívka zlepšila v mnoha oblastech. Dýchání nosem a správné dýchání zvládá i nadále s lehkou dopomocí a dýchání ústy již umí samostatně správně. Nápodobu pohybu jazyka umí dívka s lehkou dopomocí a nápodobu úst již sama správně. Skok snožmo, rytmickou chůzi a chytání míče je zvládnuto s lehkou dopomocí, ostatní sledované úkoly v oblasti hrubé motoriky zvládá bez obtíží. S lehkou dopomocí se daří dívce skládání stavebnice a stříhání tvarů, naopak korálky navleče a zamkne zámeček naprosto samostatně. Na konci kurzu zvládá úchop tužky již bez sebemenšího problému a uvolňovací cviky a kresbu postavy dokáže s malinkou pomocí. S lehkou dopomocí umí použít správnou gramatiku a adekvátně odpovědět na otázky. Další sledované úkoly již zvládá bez obtíží sama. Ve sluchové percepci zvládá s chybovostí pouze analýzu slov, naproti tomu první hlásku slova pozná bezpečně sama. Ostatní sledované úkoly v této oblasti zvládá s větší či menší dopomocí. Věc na chodbě si vybaví stále jen s velkou chybou, naopak naučit se krátkou básničku nemá problém. Ostatní úkoly zvládá s dopomocí.



Graf číslo 4 - Zhodnocení pokroků u respondenta č. 3 – dívka

Z grafu číslo 4 vyplývá, že dýchání ústy dívka zvládá již bez obtíží a správné dýchání i dýchání nosem se daří s lehkou dopomocí. Samostatně již zvládá napodobit pohyb úst, pohyb jazyka napodobí s lehkou pomocí. V oblasti hrubé motoriky udělala pokrok ve všech úkolech o 1 kategorii, mimo chůze po schodech, což již zvládala bez obtíží na začátku kurzu. V oblasti jemné motoriky se dívka zlepšila v zamykání zámku, který již zvládne zamknout sama bez obtíží a stříhání tvarů již umí s lehkou dopomocí. Úchop tužky se zlepšil o 2 stupně škály až na správné samostatné držení a kresba postavy se zlepšila, kdy již dívenka zvládá jen s lehkou dopomocí či radou. Největší pokrok udělala v úkolech na sluchovou percepci v syntéze slov a slovním fotbale, kdy se z nezvládnutí zlepšila až na lehkou dopomoc. V oblasti paměti se dívka zlepšila o 1 stupeň škály v úkolech: zapamatování si souvětí o 2 větách, zvládne najít skrytý předmět a ve výbavnosti věci na chodbě dle instrukcí stále chybuje, ale již alespoň ví, co přesně se tímto myslí.

#### **4. 3.4 Respondent číslo 4:**

Jedná se o dívku, 6 let.

Z úvodního rozhovoru se zákonnými zástupci vyplynulo: těhotenství matky probíhalo standardně bez obtíží a dívka se narodila v 9. měsíci při dlouhém porodu, který trval 20 hodin. Po porodu byla dívka kříšena a nebyla vůbec kojena. Jako miminko spala dobře a s jídlom nebyl nikdy nejmenší problém. Holčička začala sedět přibližně okolo 9. měsíce věku, po čtyřech lezla a chodit začala, podle rodičů, později, asi cca 1,5 roku. Svá první slova začala používat v 10 měsících a na věty přešla asi okolo 2. roku věku. Podle rodičů mluví dívka špatně, ale dosud nenavštěvují žádného logopedického odborníka. Dívka nerada maluje, písničku si sama nepamatuje. S rodiči si knihy nečtou, protože ji to nebaví a nevydrží u toho. Rodiče s dívkou nechodí k žádnému odbornému lékaři a nemá ani sourozence. Dívku baví pouze počítač a televize. Matka i otec mají dokončené základní vzdělání.

Spolupráce s rodiči byla na velmi špatné úrovni, dívka často chyběla a rodiče ji neomlouvali. Krátký domácí úkol neměla nikdy úplně správně, asi tak z poloviny kurzu ho nedonesla vůbec.

#### ***Úvodní zhodnocení dovedností***

Dívka nemá vyhraněnou laterální, střídá obě ruce podle potřeby. Nevládá správné dýchání a dýchání nosem i ústy zvládá jen s velkou chybovostí. Napodobení pohybu jazyka dívka nevládá vůbec a nápodobu pohybu úst jen s ohromnou chybovostí. Z oblasti hrubé motoriky vůbec nevládla úkoly: skok snožmo a rytmickou chůzi. S chybovostí dala skok po jedné noze (na několikátý pokus), hod míčem obouruč i jednoruč. Nejlepší výsledky má zatím v úkolech chytání míče a chůzi po schodech, kde stačí pouhá dopomoc. Dívka vůbec nevládla zamknout zámeček a ani vystříhávání tvarů. V oblasti grafomotoriky nevládá kresbu postavy vůbec (kreslí pouze hlavonožce) a s chybou se podaří uvolňovací cviky na ruce i úchop tužky. V řečové oblasti dívka s velkou chybou zvládla víceslovnou odpověď, ostatní zjišťované úkoly nevládla vůbec (převyprávění příběhu, použití správné gramatiky, správné zeptání, adekvátní odpověď). Ze sluchové percepce nevládla ani jeden úkol (poznání první hlásky ve slově, vytvoření slova na danou hlásku, rozlišení dvou slov, analýza, syntéza, slovní fotbal). V paměti se jí s častou chybou podaří zapamatovat si větu o 3 slovech a krátká básnička, ostatní úkoly opět vůbec nevládla (zapamatování si souvětí



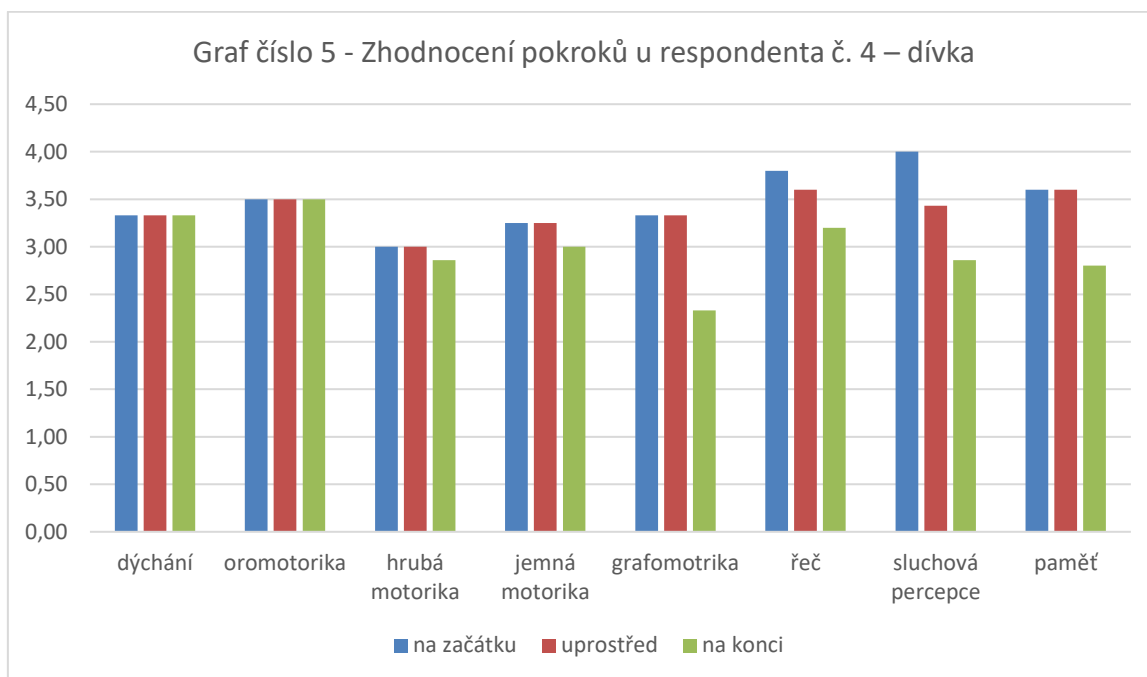
o 2 větách, zvládnutí nalezení schovaného předmětu, vybavení si věci na chodbě podle instrukcí).

### ***Zhodnocení dovedností uprostřed kurzu***

Při zjišťování posunů uprostřed kurzu, zůstaly výsledky téměř všechny na stejné úrovni, pouze ve víceslovné odpovědi zvládla úkol již jen s dopomocí. Relativně největší pokrok byl nyní zjištěn v oblasti sluchové percepce, kde se posunula ve 4 úkolech na úroveň zvládnutí s chybou a to v: poznání první hlásky ve slově, vymyslí slovo na danou hlásku na začátku, rozliší pes X les a pozná poslední písmenko ve slově. Jemné pokroky jsou patrné i v oblasti paměti: zapamatuje si s dopomocí větu o 3 slovech a s dopomocí zvládne i krátkou báseň, s chybou se jí již podaří zapamatovat si souvětí o 2 větách a vybaví si věc na chodbě dle instrukcí.

### ***Zhodnocení dovedností na konci kurzu***

Na konci kurzu se dívka vyhranila v pravé ruce. Dýchání nosem i ústy zvládá s chybou a správné dýchání nezvládá vůbec. Stále nezvládne napodobit pohyb jazyka a pohyb úst napodobí jen s velkou chybovostí. Vůbec nezvládá rytmickou chůzi. S velkou chybou zvládá skok snožmo, skok po jedné noze, hod míčem obouruč i jednoruč. S dopomocí se podaří dívce chůze po schodech a chytání míče. Vůbec nezvládá střihání tvarů ani zamykání zámku. S dopomocí navleče korálky a postaví stavebnici. S chybou se dívce podaří kresba postavy a s dopomocí úchop tužky a uvolňovací cviky ruky. Vůbec neumí používat správnou gramatiku a ani se správně nezeptá. Velmi chybuje v převyprávění příběhu i adekvátních odpovědích na otázku. Pouze víceslovná odpověď je zvládnuta s lehkou dopomocí. Úkoly zjišťující sluchovou percepci jsou s velkou chybovostí zvládnuty, pouze první hlásku ve slově pozná dívka jen s lehkou dopomocí. Dívce se i nadále nedaří najít předmět, který je schován a s chybovostí zvládne vybavit si věc na chodbě podle instrukcí a zapamatování si souvětí o 2 větách. S dopomocí se podaří zapamatovat si větu o 3 slovech a naučit se krátkou básničku.



Graf číslo 5 - Zhodnocení pokroků u respondenta č. 4 – dívka

Z výše uvedeného grafu vyplývá, že se dívka v mnoha oblastech nezlepšila vůbec, například v dýchání ani oromotorice. V oblasti hrubé motoriky je patrné zlepšení v jediném úkolu, a to skoku snožmo, který byl trénován při každé lekci. V jemné motorice se dívka zlepšila pouze v úkolu zvládnání stavby stavebnice, kdy se jí nyní povede s lehkou dopomocí zadaná stavba postavit. V oblasti grafomotoriky došlo ke zlepšení ve všech sledovaných úkolech o jednu kategorii hodnocení. V řeči se dívka zlepšila v úkolu víceslovných odpovědí z velké chybovosti na lehkou dopomoc. Příběh převypráví s chybovostí, ačkoliv na počátku kurzu nezvládla vůbec, stejný výsledek vyplynul i v adekvátních odpovědích na otázky. V ostatních úkolech se nezlepšilo vůbec nic a dívka předvedla stejné výkony jako na začátku. Největšího pokroku se podařilo v oblasti sluchové percepce, kde se dívka zlepšila ve všech sledovaných úkolech, na počátku nezvládla ani jeden úkol. Úplně největšího pokroku bylo dosaženo v úkolu poznání první hlásky ve slově, které již zvládá jen s lehkou dopomocí sama. Ostatní úkoly se daří plnit s chybou. U paměti jsou též patrné pokroky, pouze nalezení předmětu, který chybí i nadále nezvládá vůbec. Větu o třech slovech si dívka zapamatuje již s dopomocí a totéž při zvládnání naučení krátké básničky. S chybovostí se daří zapamatování souvětí o dvou větách i vybavení si věci na chodbě podle instrukcí. U dívky byl hlavně problém v tom, že nedocházela pravidelně na lekce a doma s rodiči mnoho

nespolupracovala, úkoly neplnila, proto tyto výše uvedené pokroky jsou spíše díky tomu, co se na jednotlivých lekcích, na kterých byla přítomna, trénovalo více.

#### **4. 3.5 Respondent číslo 5:**

Jedná se o chlapce, 7 let.

S rodiči byl na začátku veden řízený rozhovor o anamnestických údajích dítěte, ze kterých vyplynulo: matka prodělala velmi rizikové těhotenství, kdy musela ležet na udržování v nemocnici a chlapec se narodil již v 8. měsíci. Porod byl dlouhý a těžký, nakonec bylo přistoupeno k císařskému řezu. Po porodu byl chlapec kříšen a umístěn do inkubátoru pro nízkou porodní váhu. Matka uvedla, že z důvodu umístění do inkubátoru, nemohla syna kojit, proto přišla o mléko. Dítě spalo velmi neklidně a každou hodinu bylo vzhůru. Krmít syna musela matka pouze Nutrilonem, protože Sunar nemohl, zvracel ho. Hoch se poprvé sám posadil asi v 8. měsíci, fázi lezení po čtyřech přeskočil a chodit samostatně začal asi v 16. měsících věku. Podle matky, první jednoduchá slova začal říkat asi v 10. měsíci a na jednoduché věty přecházel dost pozdě, cca v 3 letech věku. Podle rodičů nemluví dobře doteď, ale na logopedickou nápravu dosud nikam nedochází. Chlapec rád maluje, sportuje i samostatně zazpívá písničku. Rodiče uvádějí, že si se synem pohádky nečtou ani nevypráví, prý ho to nebaví a nevydrží u poslechu. Nejraději sleduje v televizi pohádku Transformers. Chlapec navštěvuje dětskou psychiatrii (DPA), kde mu byl diagnostikován syndrom ADHD. Chlapec má 3 bratry, 1 staršího a 2 mladší. Maminka má vystudovanou střední školu s maturitou a otec absolvoval pouze základní vzdělání.

Chlapec navštěvoval kurz pravidelně, bez jediné absence, bohužel spolupráce s rodiči nebyla ideální. Drobné domácí úkoly nosil hoch vždy minimálně s chybou nebo je nedonesl vůbec. Jediné správně vypracované úkoly přinesl poslední dvě lekce kurzu.

#### ***Úvodní zhodnocení dovedností***

Chlapec má vyhraněnou laterality a preferuje levou ruku. Nezvládá správné dýchání, nosem a ústy dýchá se značnou chybovostí. Nezvládne napodobit pohyb jazyka a pohyb úst se mu občas s chybou podaří. Chlapec nezvládá vůbec skok snožmo a rytmickou chůzi. Po schodech zvládne jít správně s lehkou dopomocí. Velmi často chybuje ve: skoku po jedné noze, hodů míčem obouruč i jednoruč a též v chytání míče. Vůbec se mu nedaří zamykání

zámečku a stříhání tvarů. Korálky navleče s velkou chybovostí, stejně tak i stavění stavebnice. Uvolňovací cviky na ruce s dopomocí zvládá, naproti tomu chybovost má v úchopu tužky i kresbě postavy, kde zapomíná mnoho prvků a detailů. Chybuje ve víceslovných odpovědích a ostatní úkoly nezvládá vůbec: převyprávění příběhu, použití správné gramatiky, neumí se správně zeptat a ani adekvátně odpovědět na otázku. S malou pomocí zvládne poznat první hlásku ve slově, s chybou se podaří vymyslet slovo na danou hlásku na začátku slova a pozná poslední hlásku slova. Vůbec nezvládá úkoly: rozlišení slov pes X les, syntézu, analýzu ani nedokáže hrát hru slovní fotbal. S pomocí si zvládne zapamatovat větu o třech slovech a naučit se krátkou básničku. S chybou si pamatuje souvětí s dvěma větami. Dosud nezvládá vůbec hledání schovaného předmětu ani vybavení si věci na chodbě podle daných instrukcí.

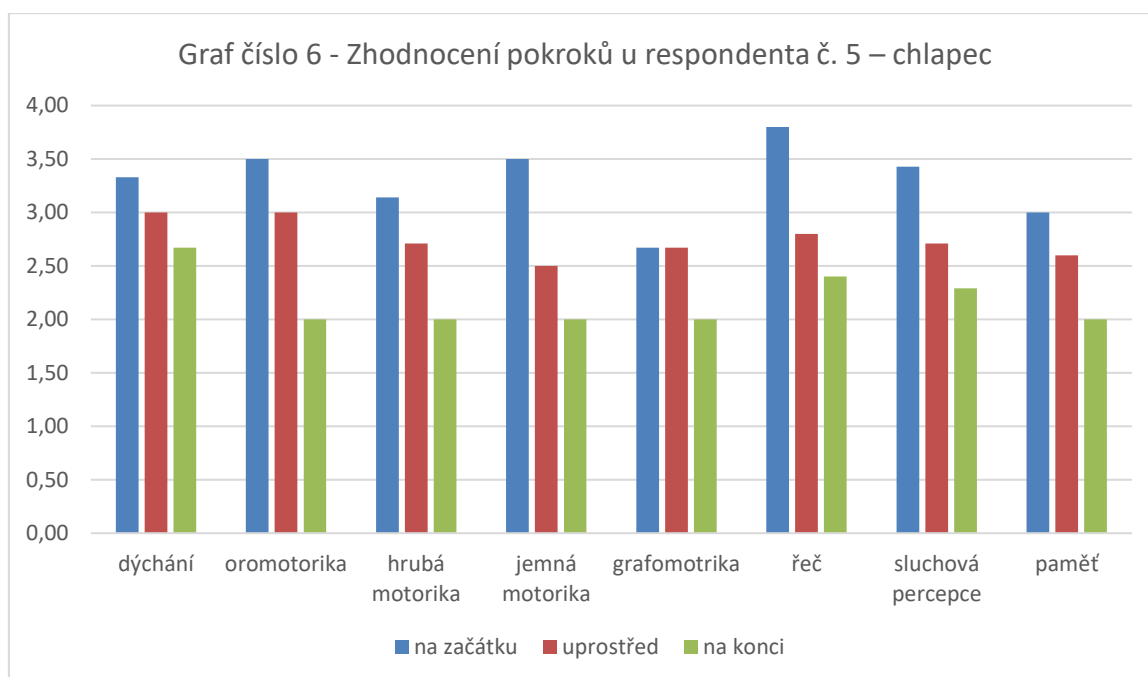
### ***Zhodnocení dovedností uprostřed kurzu***

V průběhu kurzu je vidět v některých oblastech lehké zlepšování, které mu velmi pomáhá v tom, že se o to více snaží. Dýchání se ve všech jeho částech daří s chybovostí. Již zvládá s chybovostí i oba sledované úkoly z oblasti oromotoriky. Skok snožmo a rytmická chůze se stále vůbec nedaří. Po jedné noze skáče s velkou chybou. S větší či menší dopomocí již zvládá: chůzi po schodech, hod míčem obouruč i jednoruč, chytání míče. S malou pomocí navleče korálky i postaví stavebnici. S chybou zvládá zamknout zámeček a vystříhat tvary. V oblasti grafomotoriky zatím nebyl zaznamenán pokrok, vše zůstalo jako na začátku. S dopomocí odpovídá víceslovně. S chybovostí dokáže převyprávět příběh, používá správnou gramatiku, umí se správně zeptat i adekvátně odpovědět. Slovní fotbal stále nezvládá hrát, s dopomocí pozná první hlásku slova a vymyslí na ni další slovo, pozná i poslední písmeno ve slově. S chybou rozliší slova, zvládne syntézu i analýzu. Najít chybějící předmět se mu stále nedaří, s chybou si vybaví věc z chodby podle instrukcí. S lehkou nápovědou či pomocí si zapamatuje větu o třech slovech, souvětí o dvou větách i si zapamatuje krátkou básničku.

### ***Zhodnocení dovedností na konci kurzu***

Lateralita je stále vyhraněna na levou ruku. Dýchání ústy se již daří jen s lehčí pomocí a s chybou je dýchání nosem i správné dýchání. S lehkou pomocí zvládne napodobit pohyb úst i jazyka. V oblasti hrubé motoriky dokáže pouze s chybou skok snožmo a rytmickou

chůzi. Chytání míče a hod jednoruč zvládá úplně samostatně bez pomoci. S dopomocí či radou se daří skok po jedné noze, chůze po schodech a hod míčem obouruč. V jemné motorice jsou všechny sledované úkoly zvládnuty jen s lehkou dopomocí. Stejně je to též u grafomotoriky, kdy úchop tužky, kresbu i uvolňovací cviky dokáže s lehkým upozorněním či radou. Chlapec již dokáže úplně samostatně odpovídat víceslovně a s malinkou nápovědou převypráví příběh. S chybovostí se správně zeptá i adekvátně odpovídá. Bezpečně pozná první hlásku ve slově. S malou nápovědou vymyslí slovo na danou hlásku na začátku slova i rozliší slova pes X les. Stále se velká chybovost objevuje u syntézy a analýzy slov a též ve slovním fotbale. Bez nejmenších obtíží si zapamatuje větu o 3 slovech a naučí se krátkou básničku. Malé nápovědy je potřeba ke zvládnutí zapamatování si souvětí o 2 větách. Chybuje při výbavnosti předmětu na chodbě podle instrukcí i hledání schovaného předmětu.



Graf číslo 6 - Zhodnocení pokroků u respondenta č. 5 – chlapec

Na výše uvedeném grafu se ukazuje, že chlapec udělal během kurzu velké pokroky ve všech sledovaných oblastech, i dílčí průběžné hodnocení ukazuje, že i v průběhu se zlepšil. V dýchání se mu povedl pokrok hlavně v dýchání ústy, které už zvládá nyní jen s nápovědou. Pohyb jazyka i úst se daří s malinkou dopomocí. V hrubé motorice byl největší posun zjištěn v hodů míčkem jednoruč a chytání míčku, což na konci zvládá bez nejmenších obtíží sám. I v ostatních úkolech hrubé motoriky došlo ke zlepšení o 1 kategorii hodnocení. Velký

pokrok se ukazuje i v jemné motorice, ve které se zlepšil všude a nejvíce v zamykání zámečku a střihání tvarů, což na počátku kurzu nezvládal vůbec a nyní s malou dopomocí. Po upozornění zvládá již i úchop tužky, kresbu postavy i uvolňovací cviky, nejprve si musí vše uvědomit a poté již nechybuje. Řeč se nejvíce zlepšila ve víceslovných odpovědích, kdy na začátku velmi chyboval a na konci zvládá samostatně bez chyby a pomoci. Výrazné zlepšení bylo zaznamenáno i v převyprávění příběhu, které na začátku nezvládal vůbec a na konci jen s lehkou pomocí. S chybovostí i nadále používá správnou gramatiku, správně se zeptá a adekvátně odpoví, i přes to je znát pokrok, jelikož na začátku toto absolutně vůbec nezvládl. Též sluchová percepce se u chlapce zlepšila ve všech sledovaných úkolech o 1 hodnotící kategorii. Paměť též nezůstala na úrovni jako na začátku, ale posunula se. Nyní si zapamatuje větu o 3 slovech a zvládne krátkou básničku úplně sám a správně. Souvětí o 2 větách dá, poté co je upozorněn, na to, co hledá. Stále ještě s velkou chybovostí, ale i tak s pokrokem, najde schovaný předmět i si vybaví předmět z chodby na základě instrukcí.

#### **4. 3.6 Respondent číslo 6:**

Jedná se o chlapce, 6 let.

Na počátku kurzu byl se zákonnými zástupci veden řízený anamnestický rozhovor, ze kterého vyplynulo: těhotenství matky bylo rizikové z důvodu opačného Rh faktoru matky a dítěte, poté matka byla často hospitalizovaná v nemocnici. Chlapec se narodil týden před plánovaným termínem porodu a porod byl těžký, trval 23 hodin. Po porodu měl chlapec novorozeneckou žloutenku. Matka kojila syna 2 roky. Hoch spal bez obtíží a ani s jídlem neměl žádné problémy. Sám se posadil asi mezi 4. a 5. měsícem a následně i lezl. Chodit bez opory začal mezi 12. a 13. měsícem věku. Rodiče sdělili, že problém byl trochu s mluvením, kdy jednoduchá slova začal vyslovovat až asi okolo 12. měsíce a věty začal skládat po příchodu do mateřské školy po 3. roce věku. Podle rodičů má syn problémy s výslovností dodnes, ale nechce komunikovat ani spolupracovat, proto také nenavštěvují ani logopeda ani žádného logopedického preventistu. Chlapec sám rád nemaluje, ale baví ho sport (fotbal), televize a počítač. Při zpívání písniček si prý plete slova a neumí zazpívat sám žádnou písničku celou. S rodiči si rád vypráví pohádky a nejraději má pohádku O třech kůzlátkách. Rodiče s chlapcem navštěvují DPA kvůli diagnóze ADHD s impulzivitou

a neurologii, kde je sledován od porodu. Chlapec je jedináček a matka má vystudovanou střední odbornou školu s maturitou a otec je vyučen.

Chlapec navštěvoval lekce kurzu naprosto pravidelně, bohužel domácí úkoly neplnil, spíše nedonesl, pokud donesl, tak měl velkou chybovost. Pouze jedenkrát donesl úkol naprosto správně vypracovaný, a to na konci kurzu.

### ***Úvodní zhodnocení dovedností***

Chlapec nemá dosud vyhraněnou lateralitu, střídá podle potřeby pravou i levou ruku u všech činností. Nezvládá správné dýchání a s chybou dýchá nosem i pusou. S lehkou dopomocí se podaří napodobit pohyb úst, ale pohyb jazyka napodobí pouze s velkou chybovostí. Z oblasti hrubé motoriky vůbec nezvládá skok snožmo, skok po jedné noze ani rytmickou chůzi. Častěji chybuje při hodů míčem obouruč. S dopomocí zvládne chůzi po schodech, hod míčem jednoruč a chytání míče. Hoch nezvládá vůbec střihání tvarů ani zamykání zámečku. S velkou chybou či velkou pomocí zvládne navléknout korálky a postavit zadanou stavbu. Grafomotorické úkoly chlapec zvládl všechny jen s velkou chybovostí (úchop tužky, kresba postavy, uvolňovací cviky). Velmi chybuje ve víceslovných odpovědích. Vůbec nezvládá v oblasti řeči: převyprávět příběh, použití správné gramatiky, správné zeptání se, adekvátní odpovědi na otázky). Nedaří se vůbec slovní fotbal. Z oblasti sluchové percepce s lehkou dopomocí zvládá pouze vymyslet slovo s danou hláskou na začátku. S častou chybovostí pozná první hlásku ve slově, rozliší slova pes X les, pozná poslední písmenko ve slově a též hodně chybuje v syntéze a analýze slov. V oblasti paměti si s pomocí zvládne zapamatovat větu o třech slovech a naučit se krátkou básničku. Naopak si vůbec nezapamatuje souvětí o dvou větách, nenajde schovaný předmět a ani si nevybaví předmět podle instrukcí.

### ***Zhodnocení dovedností uprostřed kurzu***

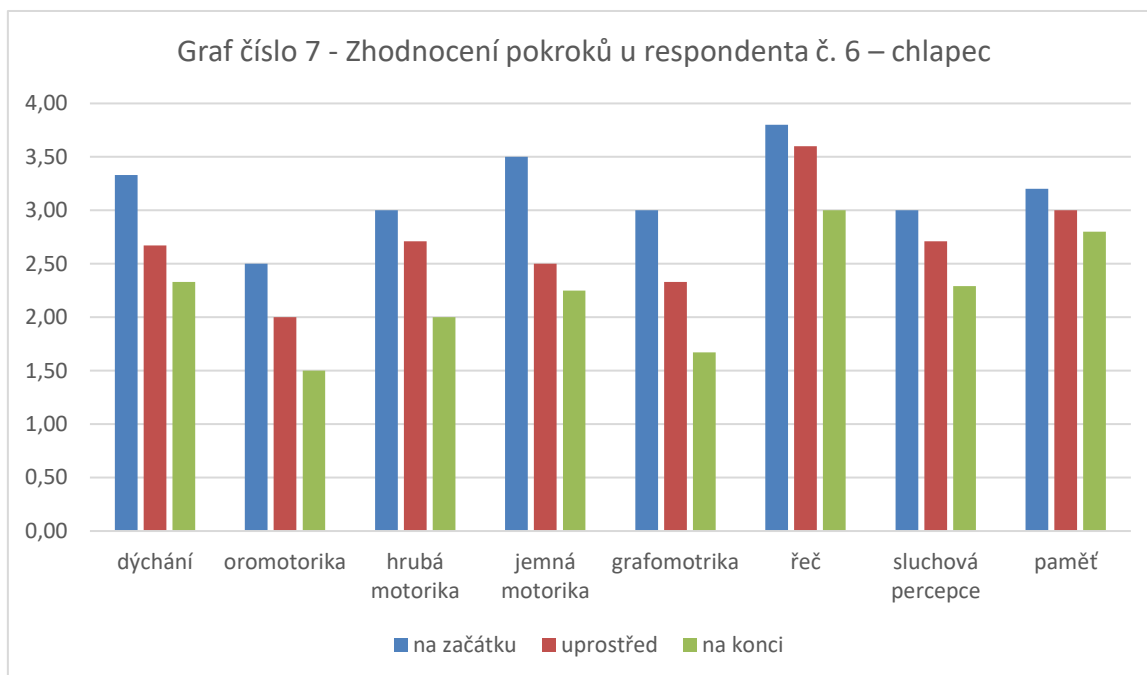
U chlapce je lateralita stále nevyhraněná, při činnostech střídá ruce. S dopomocí již zvládne dýchat nosem i ústy izolovaně, ale správné dýchání nezvládá. S lehkou radou již napodobí pohyb jazyka i rtů. Z oblasti hrubé motoriky se nedaří zvládnout již jen rytmická chůze. Jinak sice s chybovostí, ale již zvládá skok snožmo, skok po jedné noze i hod míčem obouruč. S dopomocí se daří i další sledované úkoly z této oblasti jako je chůze po schodech,

hod míčem jednoruč a chytání míče. S velkou chybovostí chlapec zamkne zámeček a vystřihne tvary. Navlečení korálků a postavení stavebnice se daří s lehkou radou či pomocí. Postavu chlapec kreslí stále s chybami, naopak uvolňovací cviky a úchop tužky zvládne po upozornění sám. V oblasti řeči zvládne s pomocí odpovědět víceslovně (po doptávání). Jinak další sledované úkoly v této oblasti nezvládá vůbec: převyprávět příběh, použít správnou gramatiku, správně se zeptat ani adekvátně odpovědět. Ve sluchové percepci stále nezvládá slovní fotbal. Již s radou dokáže najít poslední písmeno ve slově, první hlásku ve slově i vymyslí slovo na danou hlásku. I nadále má s problémy s analýzou, syntézou a rozlišením slov. V oblasti paměti si již, sice s chybou, zapamatuje souvětí o dvou větách. Stále nezvládá najít schovaný předmět či podle instrukcí si vybavit předmět.

### ***Zhodnocení dovedností na konci kurzu***

Na konci kurzu má chlapec již vyhraněnou laterální a používá pouze pravou ruku. S dopomocí zvládá dýchání ústy i nosem, ale správné dýchání pouze s velkou chybou. Pohyb úst dokáže napodobit bez obtíží sám a pohyb jazyka s malou radou a upozorněním. Z oblasti hrubé motoriky vůbec nezvládá rytmickou chůzi. Naopak úplně sám zvládá chůzi po schodech, hod míčku jednoruč a chytání míče. Chybuje ve skoku po jedné noze a s dopomocí zvládne i skok snožmo a hod míče obouruč. Zámeček zamkne jen s chybou, naopak již jen s lehkou pomocí navleče korálky, postaví stavebnici i vystřihne tvary. Držení tužky je již naprosto bez problémů. S malou radou zvládne i kresbu postavy a uvolňovací cviky na ruce. Chlapec bez obtíží vymyslí slovo s danou hláskou na začátku. S jemnou pomocí se mu daří poznat první hlásku ve slově, poznat poslední písmenko ve slově i rozlišení slov. Stále s chybou zvládá analýzu i syntézu slov a také slovní fotbal. V oblasti paměti stále nezvládá najít schovaný předmět ani vybavit si věc na základě instrukcí a s chybovostí si zapamatuje souvětí o dvou větách. Úplně sám si zapamatuje větu o třech slovech a s jemnou pomocí si zapamatuje i krátkou básničku.





Graf číslo 7 - Zhodnocení pokroků u respondenta č. 6 – chlapec

Z výše uvedeného grafu je patrné, že se u chlapce podařily pokroky ve všech sledovaných oblastech. Největší pokrok byl zaznamenán v oblasti oromotoriky a hned za ní je oblast grafomotoriky. U chlapce se podařilo vyhranit preferenci pravé ruky. V oblasti dýchání byl chlapec úspěšný ve všech sledovaných úkolech, vždy se zlepšil o jeden stupeň bodování. V rozvoji motoriky mluvidel se podařilo zvládnout nápodobu pohybu jazyka z chybovosti na lehounkou dopomoc a napodobení pohybu úst již zvládá bez nejmenších obtíží. V oblasti hrubé motoriky jsou též patrné velké posuny, největší v úkolu skoku snožmo, kdy na začátku nevládal vůbec a nyní se daří jen s malinkou dopomocí. Úplně sám již zvládne chůzi po schodech, hod míčku jednoruč i chytání míče. Chybovost zůstala ve skoku po jedné noze, jinak s dopomocí zvládá i hod míčem obouruč. V jemné motorice se podařil největší pokrok ve střihání tvarů, kdy tuto činnost vůbec nevládal, na konci kurzu stačí malá rada a umí vystříhnout jakýkoliv tvar. V této oblasti zůstal jen problém (s chybou) v zamykání zámečku. Tužku již zvládá uchopit bez nejmenších obtíží, i uvolňovací cviky ruky a kresbu postavy zvládne s radou. V řeči se zlepšil, ve všech oblastech, opět o jeden stupeň bodování. Ve sluchové percepci bohužel syntéza a analýza zůstala na stejné úrovni, jako byla na začátku, tedy zvládá jen s velkou chybovostí. Ostatní úkoly též v průběhu kurzu

zvládl o jednu bodovací škálu lépe: pozná první hlásku ve slově, vymyslí slovo na danou hlásku, rozliší slova pes X les, pozná poslední písmenko slova i s chybou již dokáže slovní fotbal, který na začátku nezvládal vůbec. V oblasti paměti se bohužel nepodařilo zlepšit výbavnost na základě instrukcí ani hledání schovaného předmětu. Krátkou básničku se naučí stále s jemnou pomocí. Sice s chybou, ale již zvládne alespoň trochu si zapamatovat souvětí o dvou větvích, což na začátku kurzu vůbec nezvládl.

#### **4.4 Závěry výzkumného šetření**

Ve vlastním šetření se podařilo získat informace, na jejichž základě je možné zodpovědět výzkumné otázky.

##### ***1. Co znamená a jakou koncepci má kurz „Duhové hraní“?***

Duhové hraní má za hlavní cíl pomoc v rozvoji motorických a komunikačních dovedností dětí, které měly doporučeny odklad povinné školní docházky z důvodu nevyzrálости některé z dílčích funkcí. Tento kurz je zaměřen, nejen na hrubou a jemnou motoriku, též na paměť, řeč, správné dýchání a nápodobu jazyka i rtů. Správné dýchání je zapotřebí ke správnému vyslovování, na to navazuje nápodoba jazyka a rtů, aby byly hlásky vyslovovány a vyvozovány správným způsobem. Hrubá motorika je důležitou součástí ke koordinaci těla, oka i rukou, což je vede i k rozvoji jemné motoriky. Jemná motorika je předpokladem správného psaní, malování a ve škole i k rýsování. Sluchová percepce je využita hlavně u rozlišování slov, čtení i psaní diktátů, popřípadě jakýchkoliv diktovaných slov. Paměť podporuje celkové učení a zapamatovávání si jednotlivých kroků (úrovní, znalostí), vede ke správné technice učení a využívání naučeného i dlouhodobě.

##### ***2. Jak přispívá „Duhové hraní“ k rozvoji motorických a komunikačních dovedností?***

Zde je patrná důležitost procvičování jednotlivých dílčích deficitů účinnou formou, tak aby vedly k nápravě deficitu. Kurz „Duhové hraní“ vede systematicky respondenty v rozvoji jednotlivých oblastí motoriky i komunikačních dovedností, kdy využívá speciálně pedagogických metod a metod dobrých startů k úspěšnému vstupu do základní školy. Ukazuje dětem, jak moc důležitá je pravidelnost, opakování a docvičování naučených věcí.

### ***3. Je důležitá pravidelnost návštěv a plnění zadaných úkolů v rozvoji motorických a komunikačních dovedností?***

Na tomto sledovaném vzorku respondentů je viditelné, že, pokud chodili na jednotlivé lekce pravidelně, výsledky se výrazně zlepšily. Respondenti, kteří neměli pravidelnou docházku, měli větší obtíže s dodatečným pochopením toho, co se dělo za jejich nepřítomnosti, chyběl jim „mezičlánek“ v tomto kurzu. Respondentům i zákonným zástupcům bylo vysvětleno, že takto, pokud nebude dítě navštěvovat pravidelně předškolní či školní docházku, bude vypadávat část učení a dítě nemůže být stoprocentně úspěšné. Proto je též důležitá pomoc, domácí příprava i plnění zadaných úkolů, což vede k procvičování již naučených dovedností, které by bez tréninku mohly být zapomenuty.

### ***4. Je nutná spolupráce s rodinou v rozvoji motorických a komunikačních dovedností v kurzu „Duhové hraní“?***

Na tomto kurzu bylo jasně prokázáno, že důležitost spolupráce s rodinou je obrovská. Pokud rodič dohlíží na plnění a přípravu dětí, naučí je do budoucna zodpovědnosti k zadaným úkolům. Sám rodič jde příkladem svým dětem. Při deklarovaném kurzu byla nutná dopomoc a dohled rodičů a byl zde udržován i „úzký“ kontakt rodičů s vedoucími kurzu. Pokud si rodič nebyl jist, jak zvládat zadané úkoly s dětmi, kdykoliv mohl kontaktovat odborníky s dotazy či upřesněními. Při tomto kurzu vznikla úzká spolupráce odborníků s rodiči, na konci bylo s každými rodiči zúčastněných dětí probráno, jak se dítě zlepšilo, i předány návody, jak napravovat deficity i nadále doma, tak aby byly úkoly zvládnuty bez obtíží před vstupem do základní školy.

Je možné konstatovat, že výzkumné otázky byly zodpovězeny a bylo dosaženo stanoveného cíle práce.

Z výsledků šetření vyplynula některá doporučení pro speciálně pedagogickou praxi:

- Důležitost rozvoje motorických a komunikačních schopností a dovedností ve všech oblastech (hrubá motorika, jemná motorika, řeč, paměť, pozornost apod.).
- Důležitost pravidelnosti a opakování činností (krátce a častěji).

- Z výzkumu vyplynulo, že je důležitá spolupráce a zpětná vazba odborník-dítě – rodič.
- Důležitost podpory komunikačního apetitu u dětí, čtení pohádek, vyprávění, naslouchání si vzájemně. K tomuto je velmi pozitivní, pokud děti navštěvují kolektivy vrstevníků, ať již v mateřské škole, při rozvojových programech či zájmových činnostech (kroužcích).
- V případě nedostatečného rozvoje dílčích oblastí, například řeči, je možnost navrhnout či doporučit vyšetření u odborníka (logopeda, vyšetření ve speciálně pedagogickém centru - vady řeči nebo pedagogicko-psychologickou poradnu).

## Závěr

Bakalářská práce se nazývá Rozvoj motoriky a komunikačních schopností u dětí po odkladu povinné školní docházky. Práce se zabývala důležitostí rozvíjení motorických a komunikačních schopností a dovedností po doporučeném odkladu povinné školní docházky u dětí.

V teoretické části jsou uvedeny a analyzovány zdroje jak z odborné literatury, zdrojů internetových a zahraničního zdroje, které jsou vázány k danému tématu bakalářské práce. Jsou zde popsány vývojové etapy motoriky, vývoj komunikačních schopností a dovednost, vývoj samotné řeči i komunikace jako takové. V teoretické části jsou stručně popsány podmínky školní zralosti a připravenosti pro vstup do základní školy, včetně nastínění vyšetření školní zralosti ve školském poradenském zařízení. Stručně je popsán systém poradenských služeb v České republice, včetně legislativy, kterou se řídí školská poradenská zařízení. Důležitou součástí teoretické části této bakalářské práce je nabídka možných rozvojových programů na zlepšení motorických i komunikačních schopností.

V praktické části je popsán kvalitativní výzkum pomocí stručných kazuistik u šesti genderově vybraných respondentů, kteří byli vybráni jako výzkumný vzorek. Při výzkumu byly použity metody řízeného rozhovoru pro zjištění anamnestických údajů a pozorování, které bylo zaznamenáváno do záznamových archů jednotlivých respondentů. Zaznamenané pokroky na konci kurzu byly porovnávány s počátečními schopnostmi a dovednostmi v pozorovaných úkolech.

Při výzkumu byl stanoven jeden hlavní cíl práce a dílčí otázky, které byly v rámci výzkumu zodpovězeny.

V této bakalářské práci je jasně ukázáno na to, že pravidelnost a spolupráce s rodiči má velký vliv na rozvoj motorických a komunikačních dovedností a schopností dítěte s odkladem povinné školní docházky. Tyto závěry nejdou ale generalizovat na celou populaci dětí s odkladem povinné školní docházky, toto je závěr z jednoho výzkumu a pouze na šesti respondentech pouze z jednoho kurzu Duhové hraní.

## Seznam použitých informačních zdrojů

- BACUS, A. *Vaše dítě ve věku od 3 do 6 let*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-862-7.
- BADEGRUBER, B., PIRKL, F. *Příběhy pomáhají s problémy*. Praha: Portál, 1994. ISBN 80-85282-90-9.
- BARTOŇOVÁ, M., OPAŘILOVÁ, D., VÍTKOVÁ, M. *Školní zralost a dítě s SVP: vzdělávání a diagnostika*. Praha: Nakladatelství Dr. Josefa Raabe, 2019. ISBN 978-80-7496-421-3.
- BARTOŇOVÁ, M., BYTEŠNÍKOVÁ, I. Et al. *Předškolní vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami*. Brno: Masarykova univerzita, 2012. ISBN 978-80-210-6044-9.
- BEDNÁŘOVÁ, J., ŠMARDOVÁ, V. *Diagnostika dítěte předškolního věku*. Brno: Edika, 2015. ISBN 978-80-266-0658-1.
- BEDNÁŘOVÁ, J., ŠMARDOVÁ, V. *Rozvoj grafomotoriky: Jak rozvíjet kreslení a psaní*. Brno: Nakladatelství Computer Press, a.s., 2006. ISBN 80-251-0977-1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1984. ISBN 14-398-84.
- BEJDÁKOVÁ, S., STŘECHOVÁ, J., SUCHARDOVÁ, L., VÍTKOVÁ, J., ZDRUBECKÁ, H., ŽENATOVÁ, Z. *Školní zralost a komunikace*. Praha: Nakladatelství Dr. Josefa Raabe, 2018. ISBN 978-80-7496-390-2.
- BOGDANOWICZ, M., SWIERKOSZOVÁ, J. *Metoda dobrého startu*. Ostrava-Svinov: KASIMO, 1998. ISBN 80-902497-0-1.
- HEWITTOVÁ, S. *Co mám umět než půjdu do školy*. Havlíčkův Brod: Fragment, 1997. ISBN 80-7200-156-6.
- HOLOUŠKOVÁ, D., KROBOTOVÁ, M. *Diplomové a závěrečné práce*. Olomouc: Ediční řada – Skripta, 2008. ISBN 80-244-1237-3.
- JURICOVÁ, D., ŽÁČKOVÁ, H. *Je naše dítě zralé na vstup do školy?* Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4750-7.
- KAPOUNOVÁ, J., KAPOUN, P. *Bakalářská a diplomová práce od zadání po obhajobu*. Praha: Grada, 2018. ISBN 978-80-271-0079-8.

- KEJKLÍŘOVÁ, I. *Vady řeči u dětí*. Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-247-3941-0.
- KLENKOVÁ, J. *Logopedie*. Praha: Grada, 2006. ISBN 978-80-247-1110-2.
- KLENKOVÁ, J., BOČKOVÁ, B., BYTEŠNÍKOVÁ, I. *Kapitoly pro studenty logopedie: Texty k distančnímu vzdělávání*. Brno: Paido, 2012. ISBN 978-80-7315-229-1.
- KLENKOVÁ, J., KOLBÁBKOVÁ, H. *Diagnostika předškoláka: správný vývoj řeči dítěte*. Brno: MC nakladatelství, 2003. ISBN 80-239-0082-X.
- KOLESOVÁ, E. *Jak pomoci svému dítěti s vadou řeči: praktické rady pro rodiče a jejich děti*. Praha: PASPARTA, 2016. ISBN 978-80-88163-03-9.
- KOPECKÁ, I., ŽENKOVÁ, D. *Malý ROPRATEM*. České Budějovice: K&Ž, 2021.
- KRYČOVÁ, M. *Činnosti k rozvoji řečových dovedností dětí v předškolním vzdělávání*. Praha: Nakladatelství Dr. Josefa Raabe, 2018. ISBN 978-80-7496-376-6.
- KUNCOVÁ, P. *Kuprev*. Praha: KUPROG CZ, 2. vydání, 2008.
- KUTÁLKOVÁ, D. *Jak připravit dítě do 1. třídy*. Praha: Grada, 2005. ISBN 80-247-1040-4.
- KUTÁLKOVÁ, D. *Logopedická prevence: Průvodce vývojem dětské řeči*. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-115-0.
- LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 2006. ISBN 978-80-247-1284-0.
- LANGMEIER, J., LANGMEIER, M., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie s úvodem do vývojové neurofyzologie*. Praha: Nakladatelství H&H, 1998. ISBN 80-86022-37-4.
- LECHTA, V. *Diagnostika narušené komunikační schopnosti*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-801-5.
- LECHTA, V., KRÁLIKOVÁ, B. *Když naše dítě nemluví plynule: koktavost a jiné neplynulosti řeči*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-849-4.
- LECHTA, V. *Symptomatické poruchy řeči u dětí. Třetí přepracované vydání*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-977-4.
- LEJSKA, M. *Poruchy verbální komunikace a foniatrie*. Brno: Paido, 2003. ISBN 80-7315-038-7.

- LIPNICKÁ, M. *Logopedická prevence v mateřské škole*. Praha: portál, 2013. ISBN 978-80-262-0381-8.
- LIPNICKÁ, M. *Rozvoj grafomotoriky a podpora psaní: Preventivní program, který pomáhá předcházet vzniku dysgrafie*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-244-7.
- MATĚJČEK, Z. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Praha. Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0519-7.
- MIKULÁŠTÍK, M. *Komunikační dovednosti v praxi*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-247-2339-6.
- NOVOSAD, L.: *Základy speciálního poradenství*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7367-174-3.
- PAVLOVÁ-ZAHÁLKOVÁ, A., OHNESORG, K., KANTOR, M. *Prevence poruch řeči*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1976. ISBN 14-556-76.
- PEUTELSCHMIEDOVÁ, A. *Logopedické poradenství: příklady a analýzy*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2666-3.
- PILAŘOVÁ, D., ŠIMEK P. *Diagnostika školní zralost, 1*. Praha: Nakladatelství Raabe, 2012. ISBN 978-80-87553-52-7.
- PILAŘOVÁ, D., ŠIMEK P. *Vstup do školy, 2*. Praha: Nakladatelství Raabe, 2012. ISBN 978-80-87553-53-4.
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál 2009. ISBN 978-80-7367-647-6.
- RÜCKEROVÁ-VOGLEROVÁ, U. *Učení bez stresu: Základy a cvičení*. Praha: Portál, 1994. ISBN 80-7178-013-8.
- SEBERA, M. *Vybrané kapitoly z metodologie*. Brno: Masarykova univerzita, 2012. ISBN 978-80-210-5963-4.
- SLOWÍK, J. *Speciální pedagogika*. Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-271-0095-8.
- SOVÁK, M. *Logopedie: učebnice*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1981. ISBN 14-248-81.



STANÍČEK, P. *Hry pro rozvoj verbální komunikace*. Praha: Grada, 2020. ISBN 978-80-271-2429-9.

SVOBODA, M., KREJČÍŘOVÁ, M., VÁGNEROVÁ, M. *Psychodiagnostika dětí a dospívajících*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-566-0.

ŠIMEK, P. *Řeč a sluch*, 3. Praha: Nakladatelství Raabe, 2012. ISBN 978-80-87553-54-1.

ŠKODOVÁ, E., JEDLIČKA, I. a kol. *Klinická logopedie*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-546-6.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývoj dětské kresby a její diagnostické využití*. Praha: Nakladatelství Dr. Josefa Raabe, 2017. ISBN 978-80-7496-333-9.

VÁGNEROVÁ, M.: *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-0956-0.

VAŇOUS, J. *Defektologický slovník*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1984. ISBN 0-71-12/2.

VÍTKOVÁ, M. *Otázky speciálně pedagogického poradenství*. Brno: PedF MU, 2004. ISBN 80-86633-23-3.

VYBÍRAL, J. *Psychologie lidské komunikace*. Praha: Portál 2000. ISBN 80-7178-291-2.

VYŠTEJN, J. *Vady výslovnosti*. Praha: SPN, 1991. ISBN 80-04-24504-8.

ZELINKOVÁ, O. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-544-X.

ŽÁČKOVÁ, H., JURICOVÁ, D. *Děti s odkladem školní docházky a jejich úspěšný start ve škole*. Praha: nakladatelství D+H, 2015. ISBN 978-80-87295-15-1.

Informační portál *Asociace klinických logopedů České republiky* [online]. [vid. 18. 6. 2021] Dostupné z: <https://www.klinickalogopedie.cz/index.php?pg=aktuality&aid=347>.

Informační portál *Information Global Planet* [online]. [vid. 1. 6. 2021] Dostupné z: <https://www.studiumanglie.cz/system-vzdelani-v-anglii>

Informační portál *REHRIG, G. L. Drawing comparisons between drawing performance and developmental assessments 2015* [online]. [vid. 5. 5. 2021] Dostupné z:

<https://www.semanticscholar.org/paper/DRAWING-COMPARISONS-BETWEEN-DRAWING-PERFORMANCE-AND->

Rehrig/76fe700671644ecb9f69a66dd7644bbdead7e1b1

Metodický portál MŠMT [online]. [vid. 7. 4. 2021]. Dostupné z: <https://www.vzdelavacisluzby.cz/dokumenty/legislativa/placena-sekce/novely-pravnich-predpisu-v-uplnem-zneni/561-2004-82-2015.pdf>

Informační portál *SlidePlayer* [online]. [vid. 8. 4. 2021]. Dostupné z: <https://slideplayer.cz/slide/3335745/>.

Informační portál *Národní ústav pro vzdělávání* [online]. [vid. 14. 4. 2021]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/pedagogicko-psychologicke-poradenstvi/skolska-poradenska-zarizeni>.

Informační portál *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. [vid. 19.5. 2021]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/dokumenty-3/vyhlaska-c-27-2016-sb-o-vzdelavani-zaku-se-specialnimi>.

Informační portál *Vzdělávací služby* [online]. [vid. 20.4.2021]. Dostupné z: <https://www.vzdelavacisluzby.cz/dokumenty/legislativa/placena-sekce/novely-pravnich-predpisu-v-uplnem-zneni/3.pdf>.

Informační portál *WebSnadno* [online]. [vid. 19. 6. 2021]. Dostupné z: <http://www.muymaxik.snadno.eu/Co-je-to-Maxik.html>.

Informační portál *Asociace Pracovníků Speciálně Pedagogických Center* [online]. [vid. 25. 4. 2021]. Dostupné z: <http://www.apspc.cz/kraje/ustecky-kraj>.

## **Seznam příloh**

Příloha 1 – Dopis pro rodiče

Příloha 2 – Souhlas se spoluprací při výzkumu – vzor

Příloha 3 – Úvodní dotazník pro rodiče – vzor

Příloha 4 – Hodnotící materiál pro posouzení sledovaných oblastí – vzor

Příloha 5 – Diplom po absolvování kurzu – vzor

Příloha 6 – Hodnotící materiál pro posouzení sledovaných oblastí – respondent č. 1

Příloha 7 - Hodnotící materiál pro posouzení sledovaných oblastí – respondent č. 2

Příloha 8 - Hodnotící materiál pro posouzení sledovaných oblastí – respondent č. 3

Příloha 9 - Hodnotící materiál pro posouzení sledovaných oblastí – respondent č. 4

Příloha 10 - Hodnotící materiál pro posouzení sledovaných oblastí – respondent č. 5

Příloha 11 - Hodnotící materiál pro posouzení sledovaných oblastí – respondent č. 6

## **Seznam grafů**

Graf číslo 1 - Poměry vyšetřených a doporučených odkladů povinné školní docházky

Graf číslo 2 - Zhodnocení pokroků u respondenta č. 1 – chlapec

Graf číslo 3 - Zhodnocení pokroků u respondenta č. 2 – dívka

Graf číslo 4 - Zhodnocení pokroků u respondenta č. 3 – dívka

Graf číslo 5 - Zhodnocení pokroků u respondenta č. 4 – dívka

Graf číslo 6 - Zhodnocení pokroků u respondenta č. 5 – chlapec

Graf číslo 7 - Zhodnocení pokroků u respondenta č. 6 – chlapec

